

πρωτεύοντα τοῦ δυτικοῦ Πρεάγκερ, Ταϊκ Μαλάγια, πρωτεύοντα τοῦ ἀνατολικοῦ Πρεάγκερ, κ.ἄ.
Η. Π. Γ.

Πρεξίλιμπος. Στρατηγός Σέρβος, διαιτέλεσας διοικητής τῆς Θεσσαλίας κατά τὰ μέσα τοῦ ΙΑ'
αιῶνος καὶ διεξαγαγόν παραδούς πολέμους πρὸς
τοὺς Βυζαντινούς ἐπὶ Ιωάννου ΣΤ' Καντακουζη-
νοῦ (1341–1355), δοτις ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ
“Ιστορίᾳ” ἐκθείασε τὸν Ηρεμάλιμπον διὰ τὴν σύ-
στιν, τὴν τόλμην καὶ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν του.
‘Απέθανε περὶ τὸ 1353. Ν. ΚΛΣ

Πρεβχλία ή Πρεβαλιτάνα (Praevalitana) / 'Αρχ.
Γεωγρ. I. Μία τῶν πέντε ἐπαρχιῶν τῆς διοικήσεως
Δακίας ἐν Πλλυσίᾳ, μὲν προτεύουσαν τὴν Σφόδραν,
ταναγμένη ἐκκλησιαστικῶς κατὰ τὴν 11 καὶ 131
Νεαράν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ εἰς τὴν
ἀρχεπισκοπήν Πρώτης Ἰουστινιανῆς ή 'Αρχείδος.

Πρέβεζα [Γεωγο]. Πόλις της Ήπειρου, η νοτιωτάτη πασσών, άριστερά της εισόδου του Αιγαίου ποταμού κόλπου και έναντι του άκρωτηφίου Ακτίου. Ελναι πρωτεύουσα του δικαιούμνου νομοῦ και έδρα δήμου. Κίτι. (1928) 10 112, έξι όρ. 8.659 της πόλεως μόνης και οι λοιποὶ τῶν περιήλια συνοικισμοῖς: Ἀγίας Τριάδος, Νεοχωρίου, Ἅγιον Θωμᾶ, Παπακοράτος, Σιαστούλας ή Σάρφαμπλεως, Μέτικη, Μιχαλητού. Η πόλις έχει γραφεική θέαν, ορθίαν προκυμαίαν νευριστική κατασκευασθείσαν και πολλάς έξοχάς, ἀποτελούσα, καὶ λόγῳ τῶν θαλασσίων λουτρῶν της καὶ τῆς λαμπτικῆς πηγῆς, κέντρον θερινῆς διαμονῆς. Ελναι έδρα νομαρχίας και του 24ου συντάγματος πεζικοῦ και έχει πρωτοδικείον μετά έπανορθωτικῶν φυλακῶν, τελονείον α' τάξεως, οικονομικούν έφορείαν μετά παραδικτικούς χημείου του κράτους, δασαρχείον, λιμεναρχείον, διοίκησιν χωροφυλακῆς ταχυδρομικόν, τηλεγραφικὸν και τηλεφωνικόν γραφείον μετ' ἀνταλλακτηρίον ταχυδρομείου, γηινάσιον πλήρες, 3 δημιουργικά σχολεῖα, νηπιαγωγεῖον, γεωργικὸν ἐπιληπτήριον, εἰδικὸν ταμείον μονίνων οδοστρωμάτων. Ἐν τῇ πόλει λειτουργεῖ δημιοτικὸν νοσοκομείον («Ἄγιος Κοσμᾶς»), ἔθνικὸν οἰκοτροφείον ἀρρένων, λαϊκὸν φαρμακείον και διάφροδοι σύλλογοι: ἐμπορικός, ἀλιέων, κυνηγίων, παντοπωλῶν, ὑποδηματοποιῶν, φροτοεκφορτωτῶν. «Ἀλλοτε οὐδεμίαν ἔ Πλεβεζῆς προδέξειν αὐθαίριακόν (μετά ταχυδρομείου), ωσπικόν, ἀγγλικόν, Ιταλικόν (μετά ταχυδρομείου), σήμερον δὲ προδέξιοι πράκτορες Γαλλίας και Ιταλίας. Η πόλις έχει ἐμπορικὸν χαρακτήρα, παλαιτερού δὲ ηκμαζεῖν εν αὐτῇ τῷ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον. Ἐκ τοῦ δὲ λιμένος ἔχονται κυνήσις ἐλαῖα, ἐλαῖαι, τυρός, βούτυρον, σφράγια, λιθίνες ἐκ τῶν πλησίων Ιζυθιτεροείων (Ιζιδίων) τῆς περιφέρειας (Αιγαίου, Τσουκαλί, Μαζούματος κ.ἄ.), αγνοτάρχαρα έξαιρετικῆς ποιότητος και διστρέψανται ελατογονοῦνταν ἐν μηγανούσινητον ἐλαιοτριβείον, ἐν πυρηνελαιουργείον, σαπινοποιείον, παγοποιείον, μακαρονοποιείον, εἰς ἀλεύρουλας και ἐν ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἡλεκτρικοῦ φεύγουσιν. Σπουδαίατεραι εἴτησια τοπικά έσοδαν είναι η του Ἅγιον Χαραλάμπου (10 Φεβρουαρίου), του Ἅγιον Κοσμᾶ (26 Αὐγούστου) και η ἐπέτειος τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως (21 Οκτωβρίου) ἀπό του τουρκικοῦ ζηγοῦ. Οι κάτοικοι ασχολοῦνται εἰς ποικιλά ἐπαγγέλματα, τῶν πλειστων διντῶν ἀλιέων. Ελναι λίαν φιλότιμοι, γενναῖοι και εἰς ἄρχον φιλόξενοι, εὐφρετεῖς και φιλοτρόποδοι.

Η Πρέβεζα είναι έδρα τού μητροπολίτου Νικοπόλεως και Πρεβέζης, τιτλοροφορουμένου «ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου Πατλαΐτης Ἡπείρου», δι' ὃν υπάγονται 110 ἔνοριακοι ναοί, 2 μοναὶ καὶ 116 λερεῖς. Μητροπολιτικὸς ναὸς είναι ὁ τοῦ Ἅγιου Χαραλάμπους, ἀλλοὶ δὲ ναοὶ τῆς πόλεως είναι: «Ἄγιον Δημητρίου, Ἅγιον Ιωάννου, Ἅγιον Κωνσταντίνου, Προφήτου Ἡλίου, Ἅγιας Παρασκευῆς, Ἅγιον Αποστόλων, Ἅγιον Ἀθανασίου, Ἅγιον Νικολάου, Ἅγιον Βασιλείου καὶ Παναγίας τῶν Ξένων». I. Φ. Δ.

Πρεβέζης ἀγκυροβόλιον. Μή υπάρχοντος λιμένος ἐν Πρεβέζῃ, ἡ ἀγκυροθολία τῶν πλοίων γίνεται πρὸ τῆς παραλίας τῆς πόλεως; τῆς ἐκτενομένης βορείων τοῦ ποτὲ φρουρίου Ηπαλιοφάγα. "Ἀλλοτε δὲ καπάτλους ἦτα δυσκολώτατος διὰ τὸ σκολιὸν τοῦ μεταξὺ τῶν ἀνθεῖν πόδους" ταῦν ὥιτος δάλι τῶν φυτοβόλων σημαντήσουν καὶ τῶν φάρων, ὥν τὰ κτήρια χρησιμεύουν καὶ ὡς σημεῖα ἡμέρας δὲ εσπλοίς είναι λίαν εὐχεροῖς καὶ διὰ περισσότερον τὴν νόκτα παρὰ τὴν ἡμέραν.

Ἡ Πρέβεζα ἔχει συγκοινωνίαν μετά τῶν λιμένων ἐσωτερικοῦ: Πειραιῶς, Πατρῶν, Λευκάδος, Κεφαλληνίας, Ἰθάκης, Μύτικα, Ἀστακοῦ, λιμένων Κορινθιακοῦ, λιμένων Ἀμβρακικοῦ, Πάργης, Παξών, Ἡγουμενίτης, Σαγάδος, Κερκίδας καὶ μετά τῶν λιμένων ἐξωτερικοῦ: Ἀγίων Σαράντα, Λύλανος, Διερραχίου, S. G. di Medina, Κατάφον, Γραβόδης, Gurzola, Lissa, Σπαλάτου, Σεντεμίχο, Ζάρας, Μικρὸ Λουσαίνο, Πόλλας, Τεργέστης, Βενετίας, Νεαπόλεως, Σουσάκ Φιοῦμε, Σιμπενίκ Σπλίτ, Hrari Dubronik, Ἀντίβασι, Ulcinj. Ἐν τη Πρέβεζῃ, ἔχουσαν υπολογισθή 37 πλοῖα α' κλάσεως γειτονικής, 256

θαυμᾶς χωρητικότητος ἀνήλικε κατά τὸ 1931 εἰς 243.203 τὸννούς τῶν καταπλευσάντων και 243.662 τῶν ἀποπλευσάντων, και εἰς Ἰστιοφόρα 13.615 τὸν καταπλευσάντων και 13.583 τὸν ἀποπλευσάντων. Κατὰ τὴν α' τριμήνιων τοῦ 1932 εἰς ἀγρόπλοια καταπλεύσαντα 63.680 τὸννους και ἀποπλεύσαντα 63.352, και εἰς Ἰστιοφόρα καταπλεύσαντα 2.899 τὸννους και ἀποπλεύσαντα 3.039.

Ἐνταίδευσις. Ἀπὸ τοῦ 1718 καὶ ἐντεῦθεν, καὶ
Ιδίως ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Η' αἰῶνος, παρουσιά-
ζονται ἐν Ποεμάσι ἀστηράς καὶ ἄστρα τινὰ γραμ-

Εδίδαξαν ἐν αὐτῷ οἱ ἐξ Ἐπιανήσου Μαρδοχέα-
τος, Τούμπας, Μανούσος καὶ τελευταῖος ὁ αἰώνο-
βιος ἐκ Πρεβέζης Νικολᾶς Πρωτοπατᾶς, γγο-
στὸς ὑπὸ τὸ δόνομον ὁ δάσκαλος ὁ Νικολάκης, τὸ
φρόντισσον τῶν μικρῶν μαθητῶν.

Σπουδαίον σταθμὸν ἐσημείωσεν εἰς τὴν παιδείαν
ἡ μετά τὸ 1860 ίδρυσις τοῦ παρθεναγωγείου, χά-
ρις εἰς τὴν φιλοπατρίαν ἔχριτον πολιτὸν καὶ
εὐεργείτα τοῦ ἐν Περιφοράλει προσεβετοῦ τῆς
Τουρκίας Γ. Κονγκένον βέη, καταγόμενον ἐν Ηρε-
βίζης. Οὗτος στενότατα συνδεδεμένος πετά τῆς
ἐν Περιφοράλει ἀκριβούσης τότε Ἑλληνικῆς πα-
ροικίας, κινήσας τὸ δὲ ἐνδιαιρέον καὶ αὐτῆς τῆς
ποσικῆς ἀλλά, συνέλεξε ποσιάν ἀργετόν, τὸ οποίον
πετύστελεν εἰς τοὺς ἔκει ἑπτάροτον· ἐκ τῶν λη-
μάτων τούτων ἐσχηματίσθη κεφαλιον, ἐκ τοῦ
ὑπόποτον ἕκτισθη ἐντὸς τῆς πόλεως κατεύλληλον δι-
δαχτήριον, ἐξηρηφαλίσθη δὲ ἐκ τῶν τούχων αὐτῷ
ἡ ἀμώιβη τὸ προσωπικόν. Τὸ παρθεναγωγείον
πηγῆθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ προσωπικήματος τοῦ
ηγειταγωγείου. Τοῦτο ὑπῆρχεν ἡπειροτόπες τὸ ίδρυμα
δημιουργηγθὲν ἐκ τῆς ἀνάγκης, ἣν ἐπροσάλεσεν ἡ
ὑπὸ τοῦ Ιταλικοῦ κράτους ἐν Ηρεβίζῃ ίδρυσις
Ιταλικῶν σχολείων καὶ δῆ καὶ νηπιαγωγείων. Καὶ
δὲ μὲν σκοτώς ἐπετεύχθη, μαρανθέντων μετ' ὅλιον
τῶν Ιταλικῶν σχολείων, εἰς ἣν ἐγρίθησαν κοίνον
ἔθνοις ποτέ καὶ τινες ἐξαγροφοισθέντες Μουσουλ-
μανοί, οὐδεὶς δε "Ἐλλήν" τὸ νηπιαγωγεῖον ἔκεινον
διεδέχθη τὸ διὰ τοῦ κληροδοτήματος Σ. Καρα-
μάνη ίδρυσθὲν τῷ 1915 τελείων σύγχρονον οἰκοδό-
μημα.

—*[Τοιούτος.]* Ή Νικόπολις, τὸ κτίσμα τοῦ Ὑκτα-
δίου μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχίαν (31 π. Χ.),
ἐκλείπει εἰς τὰς ἀρχάς τοῦ ΙΑ' αἰώνος. Περὶ τοῦ
τελέοντος τῆς πόλεως ταῦτης ἐγράφθησαν πολλά, τὸ
αιθαντήρεσθον ὅμοιος εἶναι ὅτι ὑπὲρ τὸ δυνατὸν τοῦτο
ἔξειλπε τὸ ἔτος 1066, κατὰ τὴν δευτέραν βούλγα-
ρικὴν ἐπιδρομὴν (ή πρώτη ἐγένετο τῷ 1035). Η
μίονη ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀρχιθῆς μαρτυρίᾳ ελ-
ειναι ή τοῦ Συντίτοντος πατέρα Κεδρηνῶν συμφοροῦντα
τὸ διαβόλον βούλγαρικάς πληροφορίας, ὃι δηλαδὴ κατὰ
τῆς θυζαντινῆς ἔξουσίας, ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν
τὸν διαβόλον Βούλγαρον ἀρχηγὸν Νέτειαν ἡ Δε-
λιανῶν, ὃστις κατελθὼν ἐν Βορείον Ἀλβανίας κα-
τέλαβε τὴν Νικόπολιν. Καὶ ή μὲν ἐπιχαρακτη-
ρύνθη εἶναι ὃι ὁ Νέτειας, ὁ ἰδιόρρηγος αὐτὸς;
πάντας, καθιερέσσας τὰ τείχη τῆς Νικοπόλεως
καὶ πυροτόλησας τὴν πόλιν ἀπεγίνοντες εἰς τὰ
τέλια. Υπάρχει δῆμος καὶ ἄλλη ἐνδοχῇ, ὃι δηλαδὴ^{τοι} Βούλγαροι διετήσθησαν ἐν Νικοπόλει δύρηται-
ριον, ἐν τοῦ δόποιον ἐπικοινωνοῦντες μετὰ τὴν ἐπί-
στροφήν ἐν τῷ Ἀιθωρακιῷ βούλγαροι κτίσματος
Ιεζόντιασα (Ιεζόντια) διεξήγονται καὶ ἐπορικές καὶ
κατακτητικές ἐνεργείες. Εἰς τὸ ἐν Νικοπόλει ἐπί-
στρεψαν ἐδόκη τὸ σιλωτικὸν δυνατὸν Πρήβετος (μετρ-
όρχ, διχριτακόμιστις), λέξις, ἣς καὶ σήμερον ἀκόμη
ὑπάρχει εἰς τὴν βούλγαρικὴν γλωσσαν, εἰς δὲ τὴν
περιβικὴν ὑπάρχει καὶ τὸ ρήμα prevesati. ἐκ τοῦ
διποίου προφανῶς προῆλθε καὶ ὁ τίτλος Προβεζα.
Γαύτην ἀσφαλῶς τὴν Ιεζέντζαν ἔνοει οἱ Γύλλος
χρονογράφος, ὁ ἀναφέροντας ὅτι στόλος ἐξ 60 κα-
τεργάνων γενονηγάνων εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ἀιθωρα-
κόν ἐν τῷ 1232 καὶ προσωρίσμας ἔντος τοῦ κόλ-
που ἐξισεν εἰς τὸ δόμον τοῦ Αγίου Νικολίου,
πάνω τὸ ἀσχολούσαν ἀστον τῆς Πρέβες η Πρέβας,
μνηστὸν προφανῶς τὸ δυνατὸν Νικόπολις καὶ ὄνο-
ματικῶν αὐτῆς μὲν τὸ τόπε δυνατά της Αετὴ δ' εἶναι
ἡ πιλατά Πρέβεζα.

Πότε έξελαπεν ή παλαιά Ηλέβεζα και ἐκτισθή
ἡ νέα, είναι ἀγνωστον. Ἐν τούτοις ή κτίσις τῆς
Νέας πόλεως ἀστραπῆς δὲν είναι παλαιότερα τοῦ
1350, διότι ὁ περιγραφεῖς τότε τὰ μέρη ἔχειν
Κυριακὸς ὁ Ἀγκονίτης καὶ πλαστενῆς ἐπὶ πα-
σχον ἐν Ἀρτῃ εἰς τὴν αὐλήν Καρολον τοῦ Τό-
κου, ἐνῷ περιγράψει τὰ ἔρετα τῆς Νικοπόλεως
καὶ δλόκηρον τὸν Ἀιθριακόν, οὐδαμοῦ ποιει-
ται μνείαν πόλεων ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ κώλου, πρᾶ-
γμα τὸ δύον θά προσέτιπε πορῶν εἰς τὴν ἀ-
ττιλαριφν· ον, δεδομένον διτι περιγράψει καὶ αὐτῆν
τὴν μικράν νῆσον Κορωνησίαν. Ο λόγος δὲ ὃν
είλες τὴν θέσην τῆς σημερινῆς Πρεβέζης δὲν ἔτο-
δυνατόν κατ' ἔκεινον τὸν χρόνον νὰ ἔταιχη ορ-
ούσιαπόλις πόλις, είναι δὲ θά ὑπὸ ειδύλλων εἰς
τὸν πρώτον τυχόντα πειρατήν καὶ δὰ ἔστερετο
τύπης συγκρινούσας με ἡ τοῦ ἐστιτερικοῦ. Μόνον
μαλασσοχαρούσσα δύναμις θὰ ἤδειτο νὰ ιδεύῃ
ἔκει πόλιν ὧντομένην. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέ-
τει νὰ ἀδικημεν τὸν Ἀρισταντίνον, ἐποστηργούσαται
διτι πόλις εἰς τὴν θέσην τῆς πόλεως Ιαζεβέζης,
ἥ οὐτῷ λεγομένη Νέα Πρεβέζα, ίδρυθη τὸ πρώ-
τον θά τῶν Τούρκων, θά δηλαδή ὁ σοκλάτων
Βαγιαζῆ Β', παρασκενάζον πόλεμον κατὰ τῆς
Βενετίας, ίδιανεν ἔκει ὥχρομένον ναύσταθμον
κειται νεμοίσιν. Τον ναύσταθμον τούτον ἔβουλισ-
δεις και κατέκαυσεν ἐτει 1499 ο Βενετός ναύαρ-
γος Βαρθολομαίος Πέζαρος, καταστρέψας και
μερος τον σρούκισιον και ἄπι αγών 20
τατεργα, τὰ δύον κατ' ἐντολήν τοῦ σοκλάτων
ελεγε ναυτηγήσει ἔκει ὁ φρούρωνος Μοναστήρου.
Είναι δὲ κωμικός ὁ τρόπος, καθ' ὃν ο Τούρχος

ιστορικός Σααδεδδίν ἀφηγεῖται τὴν πυρπόλησιν τοῦ Ἀνατάλμου, λέγων ἀνερυθριάστως δικαία τινα θυμερινήν νύκτα κατεστράφη ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ ἥλα ψεύδη. Ὁ Πέζαρος ἐπανελθών, ἀπὸ Ἑν τῷ μεταξὺ κατέλαβε τὴν Λευκάδα, τὴν Τιθάκην καὶ τὴν Κεφαλληνίαν, κατέλαβε καὶ ἔπειτα Ηρέβεζαν, τὴν ὅποιαν ἐπὶ τριάκοντα συναντά την κατείχον κατόπιν οἱ Βενέτοι. Κατὰ τὸ 1530, γενομένης συνθήκης εἰρήνης μεταξὺ σουλτάνου Βασιλιάζητ Β' καὶ Βενετῶν, ἡ Ηρέβεζα παρεδόθη ἐκ νέου εἰς τοὺς Τούρκους, οἵτινες τὴν ἔκρατησαν μέχρι τοῦ 1718 (συνθήκη Πασσάροβιτς). Μόλις κατέλαβον τὴν πόλιν, τὴν ὁχύωσαν Ισχυρῶς, ἐπισκεμάσαντες ὅμα τὸ φρούριον, κτίσαντες πύργους παρὰ τὴν είσοδον τοῦ λιμένος καὶ τοποθετήσαντες ἀλλού Ισχυροτάτην εἰς τὸ στόμιον. Η Ηρέβεζα παρεδόθη ἐκ νέου (1718) εἰς τοὺς Βενετούς διὰ συνθήκης εἰς τὸ τέλος τοῦ τελευταίου πολέμου μεταξὺ Τούρκων καὶ Βενετίας, διστις ἡρξατα τῷ 1681 ἐπὸ ἀρίστους οἰωνούς διὰ τὴν Ἐνείαν καὶ καθ' ὃν ἐμεπούσανησεν ἡ δόξα τοῦ περιφήμου Νιζούρο, Μοροζίνη, τοῦ ἐπικληθέντος Πελοποννησιακοῦ οὗτος ἔπι τίνα χρόνον κατέλαβε καὶ διετήψηε τὴν Ηρέβεζαν, ὡφοῦ πρὸν εἰλέγε καταλήσθει τὸ φρούριον τῆς Λευκάδος. Κατὰ τὴν δ. ἀρχείων τῶν ἀγώνων ὧντῶν ἡ Ηρέβεζα κατεστράφη τελείως, ἀπέμειναν δὲ ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ περὶ τὰς ἔξικοντα οἰκογενείας, αἱ δόποι ἦν ἔτει 1700 ἐκδικούσθεισαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, μετέβησαν εἰς Λευκάδα, εἰς τὸ ἀρχειοφυλακεῖον τῆς ὁποίας καὶ ἀναφένονται ὄνομαστικῶς.

Ο Κορονέλλι, ἐπίσημος ιστοριογάρφος τῆς Βενετίκης δημοκρατίας, περιγράφει τὴν κατάστασιν εἰς ὃν ενθύη ἡ Πρεβέζα κατὰ τὴν εἰς τοὺς Βενετοὺς παῦάδοσιν (1718). Δημοσιεύει δὲ εἰς τὸ περιῳτεροῦ βιβλίον του, γεγραμμένον γαλλική καὶ ιταλική, διάχρονα ποτὲ ἐσωτερικοῦ φρουρίου τῆς Πρεβέζης, δινομαζόμενον τοῦ Ἀγίου Ἀγρόφου, ἐκ δὲ τῆς πόλεως οὐδὲν ἔχει νά περιγράψῃ πλὴν λειτουργών τινῶν τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ πυλαιοῦ ὃς οηπιεῖται ἐν τῷ σχειτῷ χάρτῃ. Οἱ Βενετοί τότε, οἵτινες ἵεζήγοντο ἀγώνας ἔχοντες συμμάχους τοὺς κατεπανίους τῆς Ἀκαρνανίας, ἐκάλεσαν ὅλους αὐτοὺς διὰ τὰ συνοικήσουν τὴν γένεταν πόλιν Πρεβέζαν. Προσῆλθον ἀρχικῶς ὄχτων ὁπλισθηγοὶ μετὰ τὸν οἰκογενεῖῶν καὶ τῶν ὄπαδῶν των μετὰ τὴν ἀφίξιν δὲ αὐτῶν διηρέθη δόλκηρος περιοχῇ τῆς ίσλεως εἰς 8 κλήρους, οἵτινες παρεχορήθησαν ὡς φέουδα εἰς τοὺς ὄχτα κτιτορας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ σύστημα τῆς καινοτοκῆς διοικήσεως εἰς τὰς ἑνετικὰς ἀποικίας ἥτο τὸ τέλον ἐνοιδῶν, ὑπερχρεώθησαν οἱ ιμαριθμοί οὗτοι: νά κτίσωσιν ἔκαστος εἰς τὸ ίδιον αὐτῷ τημῆτα καὶ ναόν. Οἱ ναοὶ οὗτοι ἦσαν ἀρχικῶς καθαρῶς κτιτορικοί. Οἱ φεουδάρχαι ἔχορήγοντο καλύρους μικροτέρους ἐντὸς τῶν μεγάλων αὐτῶν κλήρων εἰς τοὺς ὄπαδους τῶν διποτῶν κτίσισιν ἔκειται τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν τῶν ίδιων καὶ τῆς διοικήσεως οἰκήματα, διὰ τὰ δοπιαὶ ήσαν ὑπόχρεοι νά πληρώνωσιν ἑτήσιον τέλεσμα εἰς χρήματα καὶ εἰδος, ὅνομαζόμενον Ιταλικὴ liveello (=έδρα νόμων). Γοινάται τιμαιοτικαὶ οἰκογένειαι, διν διεσώματας τὰ δόνημάτα είναν. ἡ τοῦ Τριανταρύλλη ἡ Χάζδου, ἡ τοῦ Τσιμίλα, Διγόνη, Γεφογιάννη Τουσμάνη, Παπαδοπούλου, τῶν λοιπῶν διοικήσων ἀπολεούσθεντων. Πάντες δὲ οἱ μετὰ ταῦτα διποτοῦσι ποτὲ ἀκμάσαντες ἐν Πρεβέζῃ υπῆρχαν μεταγενέστεροι, ἐν οἷς καὶ ἡ ἐπισημοτάτη τῆς Πρεβέζης οἰκογένεια τοῦ κατεπάνω Λώλου ή Γεωργίου Κονεμένου, Γενοβέλη, Λαμροπούλου, Μάνου, Αὐγερινοῦ καὶ λοιπῶν, οἵτινες προσετέθησαν θραδίτερον ἐπιτανήσιον, Ηελοτονήσιον καὶ ἄλλοισεν ἔλθοντες. Η οὗτοι συγχροιτηθείσα Πρεβέζα, τοῦ πληθυσμοῦ τῆς δοπιαὶ πολλαπλήθες στοιχεῖον ἀπέτελουσσοι ὡς ἀλείς καὶ οἱ ναυτικοὶ Ἰταλοὶ καὶ Ἐπιτανήσιοι μετοικοι, οὐδέποτε κατόρθωσε νά ἀνατυχῇ εἰς σημαντικὴν πόλην, ἢ λιμένα. Απέξιν δὲ οἱ κατοικοὶ ἐκ τῆς ἀλείσας, τῆς ὑποτυπωθόδους ναυτιλίας καὶ τοῦ ὑπὸ τὴν κατοίκων τῇ προτροπῇ καὶ ἀφωγῆ τοῦ ἑνετικοῦ κράτους φυτευθέντος ἐλαύνον.

Ἴων εἰτεικῶς κράτησε, φυλεύετος ἐπαναπομπῆς.
Ἡ ἑπίνειον διοίκησος. Τότε ἐκεῖ ισχύον πολίτευμα
ἡτού μετά τινων παραδιλαγῶν τὸ εἰς πάσας τὰς κτή-
σεις τῆς Βενετίας ἐπὶ τὺς Ἑλληνικῆς γῆς ισχύον.
Ἀπετέλουν δηλαδὴ αἱ πόλεις αὗται αὐτόνομους
πολιτείας, διοικούνειν ὑπὸ διοικητοῦ ἡ Βενετοῦ ἵ-
ἐξ τῶν ἐνετικῶν κτήσεων προερχομένου Φραγκολε-
θαντίνου (Ἐπιταρησίου, Κρητός, Ηελοπονησίου ἢ
ἐξ τῶν νήσων τοῦ Αγαίου καταγομένου πολλάκις
Ἑλληνοφωνῶν καὶ καθολικῶν, ἡ καὶ σπανίως ὄφ-
θοδοξῶν, τοιοῦτο δὲ δόγμα), ποιοῦντα δ' ἀναφέροντα περὶ
τοις ἔξηγοντα ἐν Ησεΐῃ ὑπηρετήσαντες, ὃν τὰ
ὄνοματα ἐδημιοσίευσε ὁ Ἀραβαντινός. Οἱ διοικη-
ται οὗτοι ἔφερον τὸν τίτλον Ιταλιστὶ μὲν προεδι-
τοτε (εἰς τὴν ἐνετικὴν διάλεκτον πρεδεύτορο), ἐλλή-
νιστὶ δὲ περβεδοῦνοι ἦσαν προσβελταῖ. Ὁ προβλεπτι-
κῆσαι κυριολόγησε πότιστιν καὶ διοικητικὴν ἔξουσιαν
προεδρεύοντων παντὸς ἐπισήμου σώματος. Κατὰ τὰ
λοιπὰ ἡ πόλις ἡτο αὐτόνομος· ἔξελέγοντο δηλαδὴ μὲ-
τὸ λεγόμενον ματαλλοίσασια (=ὑπηροφόροι διὰ σφριγί-
ῶν) ἐπὶ τῶν διαρόφων ἐνοργων ἔξ αντιρράσπιαι,
γνωστοι ως ἀρχὴν ὑπὸ τὸ δόνομα ἡ ἔξαρα Οὗτοι εἰ-
τον εἰς κειράς των ἐκτός τῆς φρουρᾶς, ὑπηρετού-
σης ἕντος ιδίους ἀμφηγούς Βενετούς ἡ Δαλματούς

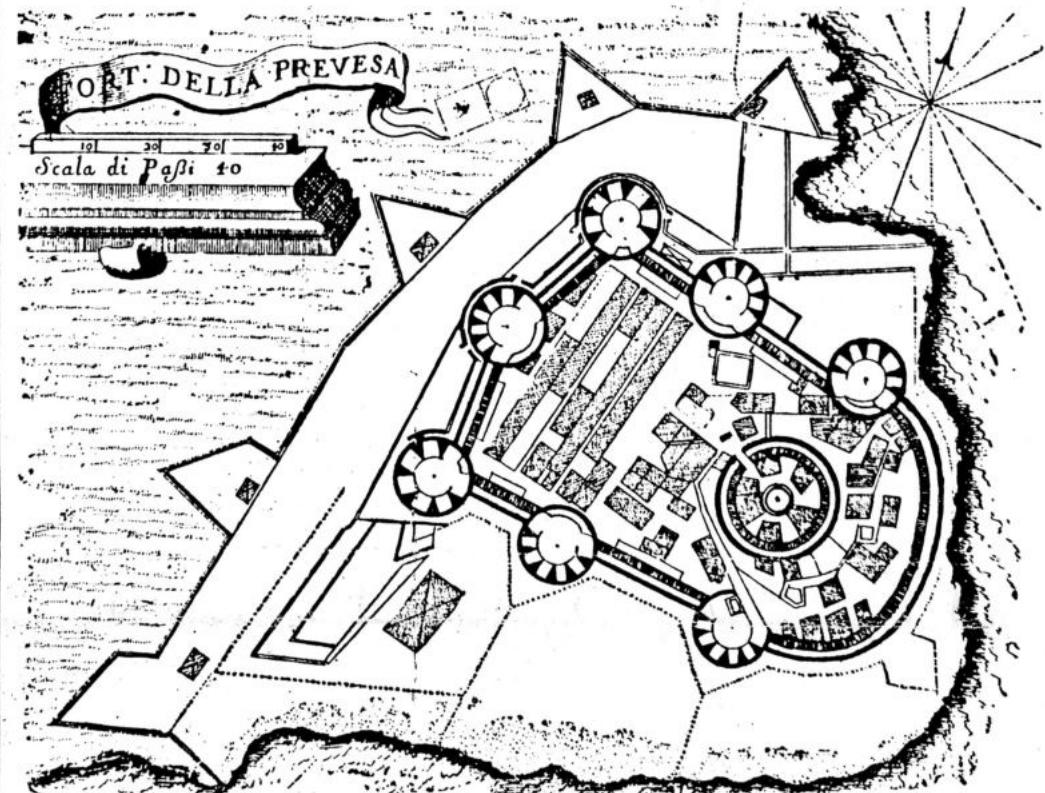
Ἐπει τῶν τελευταίων τούτων κατάγεται καὶ ἡ γνωστὴ οἰκογένεια Ματζώρου η Μπάλκου, τοῦ μὲν ὄνοματος Μάλκου σημαίνοντος ἐκ σλαվικῆς δαλματικῆς οἵης τὸν δασικὸν (μπάλκ=δάσος), τοῦ δὲ Ματζώρου τὸν ταγματάρχην¹ ἀντιλλαξέ δὲ ἡ οἰκογένεια ἐπὶ αἰώνων καὶ πλέον τὸ οἰκογενειακὸν δόνιμα κατὰ τὸ τότε ἔθος, διὰ τοῦ Ματζώρου, ὑπὸ τὸ δροσινάναρθρετα εἰς πλειστά ἐπίτιμα ἔγγαρα (βλ. καὶ ἀλληλογράφων κοινότητος Πρεβήζης μετὰ κοινότητος τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Ἀγκάνος, δημοσιεύθεντας ὑπὸ Θ. Βολλίδου).² Υπὸ ταύτης διαταγῆς τῆς ἔξιάρας ἐτέλει πολιτοφυλακὴ ἐξ ἔγχωρῶν³ εἶχε δ' αὐτῇ εἰς χειρούς της καὶ πᾶσαν διοικητικὴν καὶ δὴ καὶ δικαιοτικὴν ἔχουσαν⁴ πρόσεδρος τῆς ἔξιάρας ήτο δὲ ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐκάστοτε ἐκλεγόμενος κατὰ τετραπλάνην προετοίως, ἀյκῶν μετά τὸν πρεβεδούρον μεγίστην ἔχουσαν.

Τὰ τῆς Ἐκκλησίας διφοροῦντο ως ἔξης: Οἱ Βενετοὶ ἔχοντες ἴδιον καθολικὸν πάτριαρχεῖον ἐν Ἐπειτίᾳ, ἀνεγνώριζον ώς ἐπίσημον Ἐκκλησίαν τὴν παπικήν τοιαύτην. Κατίχρησαν ἐπομένως εἰς τὰς κτήσεις τῶν τὰς Ἑλλήνικας ὅρθοδόξους μητροπόλεις, ἀντικαταστάσαντες τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιερέως διὰ τοῦ ταπεινοῦ τίτλου παπικάτας, ἢ παπικόν.

1800 (ή καταστροφή έγένετο την 12 Οκτωβρίου 1798) εις τὰς τρεῖς ένοριάς 'Αγίου Χαραλάμπους, 'Αγίου Νικολάου καὶ 'Αγίου Αθανασίου.

Αλλ' ή Πρέβεζα ήτο επί ένετοκρατίας και ή προτεύουσα τού λεγομένου *Continentē*, διπερ φέρεται μὲν καὶ ὑπὸ τὸ δύνομα Πολιτεῖας τοῦ Ἀκρωτηρίου, ὃπου ὑπονοεῖται τὸ *Ἀκτίον*, δὲν σημαίνει δῆμος ή λέξις *Continentē* καὶ ἀκρωτήριον, ὡς ἀστόχως μεταφράζουν τινὲς. *Continentē* σημαίνει στερεά ή ἥπειρο., ἐκάλουν δ' οὐτοὶ οἱ Βενετοὶ τὰς ἐπὶ τῆς *Πλειρέων* κτήσεις των, ὃν κέντρον ἀπετείλη ή Πρέβεζα. Τὸ *Continentē* ἀπετελεῖτο ὥστε τῆς Πρέβεζης, τῆς Βοϊτσης, τῆς Πάργας, τῆς Σαγιάδος καὶ τοῦ Βουθρωτοῦ. Τὸ *Continentē* περιτεύσον, ἔκτις τῆς Βοϊτσης καὶ Σαγιάδος, εἰς χειρας τῶν Γάλλων, ἀποσυνετέθη μετά τὴν κατακτησιν τῆς Πρέβεζης ἢ ετεῖ 1798 (12 Ὁκτωβρίου) καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς διὰ λεηλασίας, σφαγῆς καὶ πυρκαϊάς («χαλασμός τῆς Πρέβεζας») ὑπὸ τοῦ τυράννου τῆς *Πλειρέων* Ἀλῆ πασᾶ.

Τὸ ἐνετικὸν κράτος παραχωμάζον διημέραι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Η' αἰῶνος διὰ τῆς ἀναδείξεως ἐν τῇ Μεσογείῳ μεγάλων ναυτικῶν δυνάμεων ιδίως τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, περὶ τολλῆς

Tὸ μεούμενον τῆς Ηραβίτης.

[Εκ πλαισίου γραπτούντας τον περὶ Μοριών βιβλίου τοῦ πατρὸς Καρονέλλη, «κοσμογόρδιφον τῆς Δημιουροτήτας τῆς Beveltag», ἐκδοθέντος τῷ 1886 ἐν Παρισίου.]

πας, ἐξ οἱ ὅφιονται μέχρι σήμερον τὰ σχετικὰ ἐπίθετα. Διὰ νῦν παράσχουν. δὲ εἰς τὸ σύστημα τοῦτο ἐπίφρασιν τινὰ ἐλεύθεροις, ἔθεστοισαν ὅπιοις πάντες οἱ ἐν τοῖς ναοῖς ὑπῆρχοντες ἐκλέγωνται ὑπὸ τῶν ἐνοριῶν μὲν τὸ μπαλοτάρισμα συνήρχετο δηλαδὴ ἡ ἐνορία ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πρεβεδούρου καὶ ἐξέλεγεν Ἱερεῖς, ψάλταις, διακόνους, νεωκόρους καὶ πάντας τοὺς ὅπιοις προσδιήποτε ἐν ταῖς νινθ ὑπῆρχοντας, μὲ μπαλοτάρισμα. οὕτω δὲ οἱ Βενετοὶ εἰσῆγαν διὰ τοῦ μέσου τούτου εἰς τὰς ἀτυχεῖς αὐτὰς κοινότητας τὴν ἐν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τῆς μικροσυμφεροντολογίας κομιματικῆν ἀναγκίαν. Τὰ αὐτὰ συνέβαντον καὶ εἰς τὰ ὄχολεια, ὃπου συνέρρεον πολλοὶ τυχοδίκαιται δῆθεν διδάσκαλοι ἐξ Ἐπανήσου, ὃν οἱ πλεῖστοι διεφιλονίκουν πολλάκις καὶ ἐν στόματι μαχίμας τὰς κενάς θέσεις. Τοιούτους ἀναρέψει πολλοὺς ἡ τοπικὴ χρονογραφία, φέροντας ἐπανήσιακα κατὰ τὸ πλεῖστον ὄνοματα, οἷον Δεστούνης, Ηπανᾶς, Μανυσκέφαλος, Τούμπας, Μάνος, Μανοῦσος κ. π. Τὸν Μάνον εἴησεν ἐν Πρεβέζῃ διδάσκωντα εἰς τὸ ἐκεῖ γραμματοδιδασκαλεῖον ὁ λόφος Βύρων κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ εἰς Πρέβεζαν τὰς ἀγριὰς τοῦ ΙΘ' ἀπώνος, ὅτε καὶ ἐδώρησεν εἰς τὴν σολήνην 10 σαπανικά δίστηλα ποδὸς ἀγοράνιν θιβλίσιαν.

Πάντα τ' ἀνωτέρῳ διατυπώνται εἰς τὸ λεγόμενον Capitólio ή τὸ Capítola (=ζεῦθρα), ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ ἐπὶ Βενετῶν πολίτευμα τοῦ τόπου· εἶναι δὲ τὰ Capitola ταῦτα καὶ δῆ Capitulations, ὅπως κακῶς ἔγραφή ςτὸ τοῦ Ν. Γεωργίτση καὶ ἄλλων, ἐπίσημος καταστατικὸς χάρτος εἴτε νόμος τῆς αὐτονόμου πολιτείας Προβέντης, ὃστις εἰρίσκεται μέχρι σήμερον ἀναγέγραμμένος εἰς εἰδικὸν βιβλίον ἔκστατης ἐνορίας ἐπιμελῶς φυλαττόμενον. Ἐπειδὴ δέ μως, κατά τὴν ἐπελθούσαν ἐπὶ Ἀλῆ πασᾶ κατεστροφὴν τῆς τόλεως, ἐκ τούτων ἄλλα μὲν ἀπεκρύβησαν, ἀλλα δὲ κατεστράφησαν, σώζονται μόνον ἀντίγραμα τούτων μεταγενέστερα τοῦ ἔτους

δυσκολίας συνετήρει καὶ αὐτὸ τὸ κέντρον, τὴν πόλιν Βενετίαν. Παριγκιμασέ δ' εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε αἱ διάφοροι αὐτῷν κτήσεις ὑφίσταντο πλέον σχεδὸν καὶ θέματάς. «Εἴθισαν δὲ τὰ πράγματα εἰς τοιούτον σημείον ἔξεντειλοιοῦν ὥστε εἰς τὴν Πρέβεζαν ἐπὶ παραδίγματι αἱ διάφοροι ἄριστοι ὑφίσταντο μόνον κατὰ τύπους. Εἰς τὴν περιόδον ταύτην ἀναφέρεται καὶ ἡ κωμικὴ παράδοσις ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ὑπηρεσίας παρουσιᾶζόμενος ἐνώπιον τοῦ διοικητοῦ ἀπήντα εἰς τὴν ἐρώτησιν: «ἔάν ὑπάρχῃ τι ἀνακοινώσιμον ἐκ τῆς ὑπηρεσίας», στερεοτύπως: piente, eccidente, eccelente (οὐδέν, ξεχωτάτε); si grassan i caponi per la sue eccellenza (παχύνομεν τὰ καρπόνια διὰ τὴν αὐτοῦ ξεχόπτητα).

Ἐποκὴ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Εἰς τοιάυτην περίπου κατάστασιν εὑρε τὴν ἄλλοτε ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλασσοκράτειραν ἡ ναυπολεόντειος τῆς Ιστορίας περιόδος. Καὶ ίδού οἱ Ναπολέων τιμωρῶν οἰστεῖ τὴν Ἐνετικήν δημοκρατίαν διὰ τὴν φιλοαστριακήν αὐτῆς πολιτικήν, εἰσέρχεται εἰς τὴν Βενετίαν ἐν ἔτει 1777 καὶ καταργῶν τὸ ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα, κηρύττει τὴν δημοκρατίαν κατὰ τὸ γαλλικὸν πρότυπον. Μετ' ὅλιγον δὲ ἔκτελῶν σχέδια τῆς πρόξενης τὴν Μεσογείου ἐπεκτάσεως τῆς γαλλικῆς ἐπιρροῆς, καταλαμβάνει τὰς Ἰονίους νήσους, ἐν αἷς καὶ τὴν Δευκαλίδα καὶ τὸ παρακείμενον Continentē, ἐγκαθιστῶν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις γαλλικήν φρουράν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην είχον δημιουργηθῆναι εἰς τὰ δύο ἀκρατῆς Ὁθωμανικῆς αὐτόχθονιας αἱ δύο ιστορικαὶ σιταραπεῖαι, ἡ τοῦ Μεχμέτ Αλῆ ἐν Αλγύπτῳ καὶ ἡ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Τεπελένα ἐν Ιωαννίνοις. Οἱ σὸν σκληρός τύραννος, τούσον καὶ πανούργος πολιτικὸς Ἀλῆς, σφενδεῖς δὲ δὲν συνέψει νὰ κατέχεται διὰ μόνον λιμήν τῆς Ήπειρου καὶ μόνον ἐπίνειον τῆς πρωτευόνσης του, ἡ Πρέβεζα, ὑπὸ ζένων, καὶ δὴ τῶν ἀθέων καὶ ἀδρήσκουν Γάλλων τῆς δημοκρατίας, ἀφοῦ συνεδέθη φιλικῶς μετὰ τῶν Ἀγγλῶν, ἐροφαιώνγησε δὲ διὰ διαφόρων μη-

ούσιον δραγάνων του και τούς νοτίους ήπειρωτικούς πληθυσμούς καὶ τινας τῶν ἐν Πρεβέζῃ προεστώτων καὶ ἀρματολῶν, ἀπεράσιος νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν βίᾳ. Ή ἐν Πρεβέζῃ γαλλική φρουρά πολὺ ἀργά λαβόντα γνώσιν τῶν προθέσεων τοῦ θεζύρου — διότι τοιούτον τίτλον ἔφερεν ὁ Ἀλῆς —, ἐπεχειρήσεις νὰ ὀδυνώσῃ τὴν πόλιν, Ιδρύσασα πρόχειρόν τι φρουρίου παρὰ τὰ ἑρεία τῆς ἀρχαίας Νεικοπόλεως, εἰς τὸν ἔνοντα τὴν χερσόνησον ἐπ'. ἡς ἡ Πρεβέζα μετὰ τῆς λοιπῆς στερεᾶς Ισθμού. Τοῦτο πληροφορθεῖες ὁ Ἀλῆς ἐπέστευσε τὴν ἐστρατείαν καὶ πρὶν ἡ συμπληρωθῆ ἐγέιροιν τεῖχος ἐπῆλθε κατὰ τῆς Πρεβέζης (12 Οκτωβρίου 1798) ἄγων πολλὰς χλιδίας ὑπὲλευθερώνειον 'Αλβανον κατατινῶν, ὃς μὴ ὑφελεν, ἀρματολῶν συμμάχων. Διατενχῆς πολλοὶ ἐκ τῶν συμμαχούσαντων μετὰ τὸν Γάλλον Χριστιανὸν ἀρματολῶν ἐμήδισαν πρὸς τὸν Ἀλῆν διασκόλησης τῆς μάχης, ἀπέιναν δὲ πλησίον τῶν Γάλλων οἱ περὶ τὸν Βούλγαρον (οἰκογένεια γνωστή ἐν Πρεβέζῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα Γούργαρης) καὶ ἔνδομικόντα περίπου ἐκ Καμαρίνας μισθοφόροι ὑπὸ τὸν ἡρωτίκον ὄπλαρχηγόν Ζαχαράκην. Οἱ Ἀλβανοὶ δὲ ὁριτικῆς ἐφόδου διέσπασαν τὸ κέντρον τῆς γαλλικῆς παρατάξεως, ἀποκόμιναν, ὅπου καὶ τέρευσαν τοὺς ὑπὸ τὸν Γάλλον στρατηγὸν Ντέ λα Σαλσέτ νὰ συμπιπτυχθῶσιν ἐντὸς τοῦ ὄχυροματος καὶ τῆς τάφρου τῆς παρὰ τὸ Τόνιον, ἀναμένοντες ἐκεῖ ἐκ Πρεβέζης ὅμως πυκνούσας καὶ ἐσπεύσαν μὲν εἰδοποιηθέντες οἱ ἐν Πρεβέζῃ Γάλλοι εἰς βοήθειαν τῶν ἀγνοικούμενον, ἔτοπα τῆς συγχρόνως εἰς φυγὴν πρὸς Πρεβέζαν καὶ Λευκάδα οἱ ὑπὸ τὸν ὄπλαρχηγόν Ηάνον Τσαρλαπτῶν πρωτοστατήσαντες πρὸς ἑνὸς μολίς ἔτους εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς Γαλλίας προπαγάνδαν ὄπλαρχοι καὶ διέλιπτον. Οἱ Γάλλοι, ἀπομονώθεντες οὐτο, διέσπασαν διὰ τῆς λόγχης τὸν ἀλβανικὸν κλοιόν, ἐνωθέντες δὲ μετὰ τῶν ἐκ Πρεβέζης προσδραμόντων συντρόφων τῶν ὑπερχρόων λυσαδῶν ἀινούμενοι ὑπῆρχαν, ἐπέσπεναν μὲν εἰδοποιηθέντες οἱ ἐν Πρεβέζῃ Γάλλοι εἰς τοὺς λαούς τοῦ ιεράρχου, οὐτοις τῶν ἀσπάλειαν λύσις καὶ ἐπιτροφὴν τῶν περιστατῶν, οὗται ἐσφύκοντο· ἐθεβαίσαν δὲ ταῦτα ὁ Ἀλῆς ἐνάπιον τοῦ μουστῆ ἐπειλῆ θαύματον νὰ γράψῃ εἰς τὸν Κορανίουν, ὁ αἴτιος οὗτος, πρόφητης οὗτος καὶ Ἀλβανὸς μπεκτισῆς. Οἱ ἐν Ἀκτῷ Πρεβέζανοι, πεισθέντες εἰς τὸν λόγον τῶν λεφάρων, πειστέαν δὲ καὶ ὑπὸ μισθίουν τοῦ Ἀλῆ πρατόρων, καὶ τὸ σπουδαῖτερον ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῶν δεινῶν τῆς ἐν ὑπαίθρῳ διαμονῆς εἰς χωραν ἔρημον ἐν μηνὶ Οκτωβρίῳ, ἀπεράσισαν νὰ σχηματίσῃ ἐκ τῶν δραγάνων τοῦ προεδρείου τοῦ γενικοῦ ἐν Πρεβέζαν διαχειριστοῦ τοῦ καὶ προμηθευτοῦ στρατοῦ καὶ σόλου Ιωάννου Γενοβέλη. Οἱ μὲν Γενοβέλης ἐπεχείρει νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ δημοκρατικὸν πολιτευμα, δὲ δὲ Μπεκής ἀγάπης, ἔχοντας τὸν διεργάτην τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ ἄγριον Ἀλβανὸν ἀρματολὸν Τσάτη μπένη, ἤρχοντες ἐκελῶν τὰς φοβεράς διαταγάς τοῦ Ἀλῆς ἦσαν δὲ αὐταὶ: οὐληψις παντὸς ὑπόπτου καὶ ἀπαγχόνισις εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου — ἡ ἀνιχνεύσασθαι τὸν δραγάνων τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐν μηνὶ Οκτωβρίῳ, ἀπεράσισαν νὰ σχηματίσῃ ἐκ τῶν δραγάνων τοῦ προεδρείου τοῦ γενικοῦ ἐν Πρεβέζαν διαχειριστοῦ τοῦ καὶ σόλου Ιωάννου Γενοβέλη. Οἱ μὲν Γενοβέλης ἐπεχείρει νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ δημοκρατικὸν πολιτευμα, δὲ δὲ Μπεκής ἀγάπης, ἔχοντας τὸν διεργάτην τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ ἄγριον Ἀλβανὸν ἀρματολὸν Τσάτη μπένη, ἤρχοντες ἐκελῶν τὰς φοβεράς διαταγάς τοῦ Ἀλῆς ἦσαν δὲ αὐταὶ: οὐληψις παντὸς ὑπόπτου καὶ ἀπαγχόνισις εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου — ἡ ἀνιχνεύσασθαι τὸν δραγάνων τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ ἄγριον Ἀλβανὸν ἀρματολὸν Τσάτη μπένη, ἤρχοντες ἐκελῶν τὰς φοβεράς διαταγάς τοῦ Ἀλῆς ἦσαν δὲ αὐταὶ: οὐληψις παντὸς ὑπόπτου καὶ ἀπαγχόνισις εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου — ἡ ἀνιχνεύσασθαι τὸν δραγάνων τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ ἄγριον Ἀλβανὸν ἀρματολὸν Τσάτη μπένη, ἤρχοντες ἐκελῶν τὰς φοβεράς διαταγάς τοῦ Ἀλῆς ἦσαν δὲ αὐταὶ: οὐληψις παντὸς ὑπόπτου καὶ ἀπαγχόνισις εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου — ἡ ἀνιχνεύσασθαι τὸν δραγάνων τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν φρουρίον, οὓς ἔκαλε κατὰ καιρὸς δὲ Ἀλῆ παπᾶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Ιονίῳ πολιτείᾳ καταφρυγίων των, διαν δὲ αὐτοῖς ἡρούντο, αἱ πειρατῶν τῶν δημηνόντο, παραδιδόμενα εἰς Ἀλβανούς, δοαδύτερον δημοσίου ἐπέβαλε τὸν πειρατερόν τοῦ διαταγμάτου τοῦ οἰνόφλυτα καὶ πειρατῶν καταστρέψαντας τὸν πειρατερόν τοῦ πειρατῶν καταστρ

μετὰ τὴν καταστοριφήν τῆς πόλεως, ηὗκανεν δοῃ-
μέραι διά της ἐπιστροφῆς πολλῶν ἵψυάδων καὶ
τῆς προθέτη ἐγκαταστάσεως πλείστων Ἐπιτ-
ησίων καὶ ιων Ἀκαρνάνων καὶ Πελοποννησίων,
ἐλαχίστων δὲ Ἀπειρωτῶν. Οὕτοι, ἀναλαβόντες ἐτή-
τινά μετὰ τὴν ἀλβανικήν τυραννίαν, συνεσπειρώ-
θησαν περὶ τὴν μητρόπολιν, κατώρθωσαν δὲ κα-
ταπολέμουσαι τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Αἴγα

τοῦ ἀγίου, τὴν 25ην Αὐγούστου. Οἱ δὲ λόγοι τοῦ Κοσμᾶ ἀπομνημονεύομενοι ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἔχοντες πιστοποιοῦντο ὡς χρησιμοί: «Εἰτού τὸ εἶπεν ὁ Πάτερ Κοσμᾶς». Ἐκ Πρεβέζης συνεχίζουν τὴν πορείαν τοῦ μαρτυρίου τον κατήντησεν εἰς τὸ παρὰ τὸ Βερατίου τῆς Ἀλβανίας χωρίον Καλικόντασι, ὅπου ἐμπαρύθησε.

Οἱ Φιλίκοι ἐν Πρεβέζῃ. Ό Ξάνθος ἐμύησεν ἐν Πρεβέζῃ τὸν πρόκριτον καὶ μεγάλης μορφώσεως καὶ ἐπιβολῆς Ἀλέξανδρον Βαλεντίνην ἵ οὐ πλῶς Ἀλεξάντρην, οὗτος δὲ ἐμήψας τοὺς λοιποὺς προκρίτους καὶ ἀρματολούς, μεταξὺ τῶν διπολῶν διεκρίνοντο δὲ καπετάν Αἰθόλος ἡ Κονιμένος, δὲ ἐνθουσιώδης μεγαλέμπορος Χρ. Μαμμάτης, ὁ λιτόρος; Ά. Γερογιάννης, ὁ καπετάν Διγόνης κ.ἄ. Συνεκίλεσε δὲ ὁ Βαλεντίνης συνέδριον τῶν Φιλικῶν ἐν Πρεβέζῃ καὶ εὐρίσκετο εἰς δικαιηγάλλοντας μετά τῶν κορυφαίων ἐν Κωνσταντινούπολει Φιλικῶν. Ο Βαλεντίνης ὑπῆρχεν ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ φιλος^τ καὶ συμμαχιστής τοῦ Ἡγούμενος Φεραίου.

*Αριστολοὶ καὶ καλεταναῖοι. Ηἱ Πρέβεζα, καθὼς
καὶ ἡ Ήράκλεια, εἴναι μεχόμεναι ὑπὸ ἐμπειρίην πορειῶν*

καὶ η Ἰωργά, εὐρισκομέναι υπὸ ενετικήν προστασίαν, ίδιαν δὲ τὴν πρώτην, ἐχοηγημένων διὸς καταφύγουν τῶν ἀγωνιζομένων Σουλιοτῶν, καθὼς καὶ τῶν ὑπωδήποτε υπὸ τῶν Τούνιστων διωκόμενών ἀφιατολῶν καὶ τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ἀλῆ διατελούντων, οἵτινες είχον κατοικίας ἐν Πρεβέζῃ, δύον διετήρουν τάξ οἰκογένειάς των, κατέφευγον δὲ διωκόμενοι υπὸ τοῦ Ἀλῆ καὶ οἱ ίδιοι. Ἐκ τούτων παλιώτερος ἀναφέρεται ὁ περίστημος ἀριατολός τοῦ Παρνασσοῦ Ἄνδροῦτος, περὶ οὗ τὸ δημοτικὸν φύσια λέγει :

—Ανδρούτσε ποῦ τὸν πίμασε^{τὸν} περσινὸν χειμώνα,
πούταν τὰ κίνων τὰ πολλά καὶ τὰ βαρεῖα χαλίξια;
—Στὴν Ηρέμεια τὸν πέρασ, στὰ φράγματα καράβια,
είχα συντρόφους διαλεκτούς....

καὶ ἀναφέρει τὰ δύομάτα διαφόρων ἀριματολῶν τῆς ἐποχῆς. Σώζεται μέχρι σήμερον ἡ οἰκία, παρὰ τὴν δροῖαν τὰ ἔρεπτα τῆς Βρύσης τοῦ Ἀνδρούτσου, δύον κατά τὰς ἑορτάς τῆς Ἐκαπονταετηρίδος ἐνετούχισθη πλάξ μὲ τὴν ἐπιγραφήν: «Ἐδῶ εἶναι τὸ σπήτη τοῦ καπετάνιου Ἀνδρούτσου, 1775—1798». Ἐπίσης ὑπόχρεος κατοικία τοῦ καπετάνιου Σπύρου Μπότσης ὡρη, ἡ νῦν ἔβραική συναγωγή; ἐπὶ τῆς θύρας δικέφαλος ἀετός καὶ ἕτος 1785: οἰκία Νότη Μπότση, νῦν κατοικία τῆς οικογενείας Κακαπάτην, οἰκία Θεοδωράκη Γρίβα, ἀνήκουσα σήμερον εἰς τὸν Δάσκαλον Παπαϊάννη Τ. Βέργελην.

δον εἰς τὸν δημαρχὸν Πρεβέζης Τ. Ρέτζον, οικία καινετῶν Καστανᾶ, ἀνήκουσα σῆμερόν εἰς τὸν Δ. Μόσχον, οικία καιπετῶν Διγόνη, πρὸς μικροῦ κατεδαφισθεῖσα, οικία καιπετῶν Τσαβαλῆ εἰς τὴν ἐξ αὐτοῦ δυναμισθεῖσαν συνοικίαν Τσαβαλοχώρι, καὶ ἄλλων ἀρματολῶν.

·Π· Πρέβεια καιά τὸν Ἀγῶνα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως οἱ ὑπὸ τῷ φίσαγον τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Τούρκων ζῶντες Πρεβέζαιοι ἰδουσαν ταμεῖον συνεισφρόν, ἐκ τοῦ δόποισον ἀπέστελλον χρηματικά βοηθήματα, δηλα καὶ πολεμιερόδια εἰς τὴν ἀγώνιζομενην Ἑλλάδα.

καθώς και θελοντάς προσερχόμενους εκ διαπόδιων σημείων τῆς Ἰπείρου και ἐξ αὐτῆς τῆς Ηρεβέζης. Μεταξὺ τριῶν καταλέγονται δο Κινσταντίνος Γενοβέλης ἐς σουλατικῆς ὀρματολικῆς οἰκογενείας, οἵτις μεταβήσας ὡς ἑδενοτής εἰς τὴν ἀγώνιζομένην Ἑλλάδα και διακριθεὶς κατὸ τὸν Ἀγῶνα κατετάχθη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν εἰς τὸ σῶμα τῆς χωροφιλακῆς και ἔφθασεν ἐπὶ Ὁθωνος εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν, γενόμενος πρῶτος αὐτὸς συνταγματάρχης, κατέβαλε δὲ ἐπανελημμένας στάσεις τῶν Μανιατῶν. Ὁ Γεώργιος Ζητούλης, ἀγώνισθεις και ἀποστρατευθεὶς μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου, δο Λαυστάσιος Καλός, ἀνιρρί Ικανῆς μορφώσεως, οἵτις ἤγονος θέλησεν μᾶλλον διὰ τῆς γραφίδος, δρόσους κατὰ τὰς ἐθνοσυνελεύσεις ὡς πληρεξούσιος, πρῶτος τῶν ἐν Ἑλλάδι δημιοκρατικῶν, οὐτινος οἱ λόγοι, ἀναγεγομμένοι εἰς τὰ πρακτικά τῶν ἐθνοσυνελεύσεων, παραβάλλονται μὲ τὰς φλογεράς ἀγορεύσεις Γάλλων δημιοκρατικῶν. Ὁ Ι. Γιαννοπούλος ἐλθὼν εἰς τὸ διατητικοῦ τοῦ Ἀγονοῦς ὡς ἑθελοντής και ἐγκατασταθεὶς κατόπιν ἐν Ἀθήναις ὡς συμβολαιογράφος, θείος τοῦ Ἀγιστιλάου Γιαννοπούλου Ἰπειρώτου και πολλοὶ ἄλλοι. Ψυχὴ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἦσαν ὁ Χρήστος Μαρμάτης και δ Σπύρος Καρφιάνης, οἵτις ὑπηρετῶν ὡς γραμματεὺς τοῦ ἐν Ηρεβέζῃ τουρικοῦ τελωνείου διενήργει λάμδροι, μὲ κίνδυνον τῆς Ιδίας ἡσῆς, τὰς μεταξὺ Ηρεβέζης και ἐπαναστατῶν συνεννοήσιες. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου ἴδρυσαν οἱ ἐν Ηρεβέζῃ φιλοπάτριδες ἀνδρες εἰδικὸν ταμείον ὑπὲρ ἀπελευθέρωσεως την ἐνι, τῇ πόλει πωλούμενων αγκαλιώνων (γυναικοπαΐδων), ὃν πολλοὺς ἡγόφων και ἀπηλευθέρωσαν διαμελναντας ἐν τῇ πόλει, ἄλλους δὲ κλέψιμαντες δι' δργάνων των ἀπεστιλαν εἰς τὴν ἀγώνιζομένην Ἑλλάδα.

Τὰ μιστικά. Τῷ 1829, κατά μήνα Ἀπρίλιον, διλίγον μετά τὴν κάθισδον τεσσαράκοντα εἰς Ἑλλάδα, συνέβη τὸ ιστορικὸν γεγονός τῆς ἐκβίᾳσεως τῆς εισόδου τοῦ στορίου τοῦ Ἀμβρακικοῦ ὑπὸ Ἑλληνικῶν πολεμικῶν πλοίων καὶ τῆς ὑπὲν αὐτῶν καταλήψεως τῆς ἐντὸς τοῦ κόλπου Βονίτσης, ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς ἐκστρατείας ταύτης. Τὸ

στόμια τοῦ λαοῦ ὑπὸ τὸ δυνατὰ «τὰ μετωπά» καὶ τὸ
ὅποιον ἐψάλλῃ ὑπὸ τοῦ Ἡλείρωτον ποιητοῦ Ζαλο-
κώστα εἰς τὸ πόλημα· «Τὸ στόμιον τῆς Ἡρεβίζεται», ἀνα-
φέρεται καὶ εἶναν ἐκ τῶν ἡρωικῶν πυάξεων
τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Εἴχε
συμπεριήρθη εἰς τὸ λεγόμενον «Πρωτόκολλον τοῦ
Λονδίνου», ὃ μυστικάς δρός διὰ ἐντὸς τῶν δρίμων

τῆς ἐλευθέρας Ἐλλάδος θὰ συμπεριελαμβάνοντο πᾶσαι ἔκειναι αἱ χῶραι δοιὶ θὰ εὑρίσκοντο κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς μετά τῆς Τουρκίας συνθήκης, ὑπὸ ἐλληνικῶν διοικητῶν, τὸν δρόν δὲ τοῦτον ἐγνω-
ριζεν ὁ Κυβερνήτης Κατοδύστριας· ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν ὑπῆρχον ἀκόμη τινὲς ἔχου-
σαι τουρκικάς φρουράς, ὡς ή Εβδοια, Ἀκαρνα-
νία κ. ά., ἐσκεφθῆ νὰ καταλάθῃ διὰ τοῦ ἐλληνι-
κοῦ στόλου ἐν Ἀκαρνανίᾳ τὸ Αἰτωλικόν καὶ τὴν Βίντινα. Ο στόλος οὗτος, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ
Ἀγγλον φιλέλληνος πλοιάρχου Ἀστιγγος, προσέ-
βαλε κατὰ τὰς ἄρχας Ἀπριλίου τὸ Αἰτωλικόν, τὸ
δυοῖον καὶ κατέλαβεν. Ἐκεῖνεν δ στόλος ἐπλευσε-

πρὸς κατάληψιν τῆς Βούτσης² πρὸς τοῦτο ὅμως ἔπειτε νὰ διατελεύσῃ τὸν πορθμὸν μεταξὺ τῆς παραλίας Πρεβέζης καὶ τοῦ Ἀκτίου, ωχρωμούνος διὰ δύο φρουρίων ἐπὶ τῆς ἡπειρωτικῆς παραλίας, τοῦ ἔξιτερικοῦ ή τοῦ Παντοκράτορος καὶ τοῦ Ἀγίου Ιωαννίου πρὸς τοῦ πορθμοῦ. Ὑπῆρχον δὲ ἐστημένα πυροβόλα καὶ εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως γνωστὸν ὑπὸ τὸ δόγμα Παλιοσάραγα, διόπου εὑρίσκονται πρὸ τινῶν ἑτοῖν την πυροτοληθέντα ἀνάκτορα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐξ οὗ καὶ τὸ δόγμα (Παλιοσάραγια): ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀκτίου ὑπῆρχε τὸ ἐν ἔτει 1819 ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀνεγερθὲν φρούριον. Διὰ μέσου

λοιπὸν δὲ τὸν ἀντίκειον τὸν ὁρμόν τοντονέοντα, οὐδὲν πεποιηθέντα, τὸν διατελεύσουν τὰ ὑδραικά πλοια. Ἡ σύντασις τῆς ἐλληνικῆς μοίρας εἶχεν ως ἔξης: τέσσαρα ὑδραικά μοτικά (βλ. λ.) φέροντα πληρωμάτα πολεμιστῶν διμάχων, ὅπεις νὰ μάχωνται καὶ ἐντὸς τῶν πλοίων μὲ τὸ λεγόμενα τροποπνία καὶ ἐπὶ τῆς ἔησας μὲ πιστολιά καὶ σπαθιά· τὰ πλοια ταῦτα ἐπρόσκειτο νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν κόλπον δυνθούμενα ἀπὸ τὸν κατά τὰς μεσημβρινὰς ὡρας ἐν μηνὶ Ἀργιλίφιῳ εἰς τὸ Ἱόνιον κανονικῶς πνέοντα βορειοδυτικὸν μαίστρον· ἔκτος αὐτῶν πάντοχε καὶ ἡ μοίρα τῶν πολεμικῶν τῆς Ἐπαναστάσεως: τοῦ «Ἀριως», τῆς «Ἐλλάδος» καὶ τῆς «Καρπερίζας». Καῦθην λοιπὸν στιγμὴν ἥρχισε πνέων ὁ μαίστρος, ὃ μὲν στόλος ἐβομβαρδίζει τὰ φρούρια ἀπασχο-

λῶν αὐτά κατά τὸ δυνατόν, οἱ δὲ Ὑδραιοὶ ναυμάχοι, ἐπωρεύομένοι τοῦ πνέοντος ἀνέμου, εἰσῆγοντο μὲν ἀναπτεραῖμα λιτή τινα εἰς τὸ στενόν. Μέρος τῶν πυροβόλων τοῦ τρονούσιον ἐστόρατη καὶ αὐτῶν, οἵτινες ὅτε ἔφυασαν εἰς τὸ μεταξὺ τῶν τρονούσιων διάστημα ἀφέντες τὰς κώπας, ἐπεσαν πρηγνεῖς εἰς τὰ πλοῖα ἑκτὸς τῶν πηδαλιούχων. Ἡ φρουρὰ τοῦ πόλεως παρετάχθη εἰς τὴν παραλίαν, διότι ἐπιστεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ὃτι ἐπρόκειτο νὰ καταληφθῇ ἡ Πρεβέζα, ἐπυροβόλουν δὲ οὗτοι κατά τῶν πλοίων συνεχῶς. Τὰ πλοῖα διῆλθον ὀλοταχῶς τὸ στενόν ἀπολέσαντα μόνον τὸν ἓν τῶν πηδαλιούχων Ἀνδρέων Σπαχῆν, εἰσῆλθον δὲ τὰ τρία ἔξι αὐτῶν διά τοῦ ἐσωτερικοῦ στορίου εἰς τὸν Ἀμβρακικόν, δύον ἐκτελέσαντα ἀπόσιαν ἐκνούσιες τοῦ μικρὸν φρουρίου τῆς Βονίτσης. Τὸ τέταρτον, ἐκλαβόν τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος τῆς Πρεβέζης πρὸς Β. κείμενον ὡς τὴν εἰσόδου τοῦ Ἀμβρακικοῦ, ἐνδισκομένην πρὸς Α., κατηγυθόνθη πρὸς τὰ ἔκει ἄβαθη ὑδάτα, ὥπτος οἱ ἐντὸς τῶν πολεμικῶν τῶν ἐν τῷ λιμένι τῆς Πρεβέζης ἡγκυροβολημένων τουρκικῶν πλοίων καὶ στρατιῶται τῆς ἀλβανικῆς φρουρᾶς ἐπιθάτες λέμβιων περιεκύλωσαν τὸ ὑδραϊκὸν μίστικον τοῦτο ἡγαγκάσθην νὰ κινηθῇ πλέον μὲν τὰς κώπας, διότι εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου δὲν ἔφθανε τὸ πνεῦμα τοῦ μαίστρου, ἔκει δὲ συνήρθη μεταξὺ τῶν ἐπιδραμόντων Ἀλβανῶν, ἐπιχειρούντων κατά τοῦ πλοίου ἔφοδον, καὶ τῶν ἔξι αὐτοῦ ἀμυνομένων μὲν τὰ τρομπόνια Ὑδραιών δημιουρῇ μάχῃ. Ἐν τῷ μετόπι τῆς συμπολοκῆς μικρὸς μοῦτος ἀρπάσας τὸ τρομπόνιον φονεύθεντος ναύτου ἐπυροβόλησε κατά τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐπιδρομέων καὶ τὸν ἐφόνευσε, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος εἶχε πατήσει ἐπὶ τοῦ πλοίου. Τὸ γεγονός τούτο κατετρόμιαξε τοὺς Ἀλβανούς, οἵτινες ἔσπευσαν νὰ ὑποχρησίουν καταπυροβολούμενοι ὑπὸ τῶν Ὑδραιών. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ πλοῖον, ἐνρύὸν τὸν πραγματικὸν τοῦ δρόμουν καὶ τὸν ἀνεμον, ἐπλευσε πλησίον τῶν ἄλλων εἰς Βόνιτσαν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Τὸ γεγονός τοῦτο, ἀναφερόμενον ἐν Πρεβέζῃ μὲ τὴν φράσιν «τὸν καρπὸν μὲ τὰ μίστικα», διετηρήθη εἰς τὸ αὔτον τοῦ λαοῦ ὡς δημοτικόν.

στοιμα του λαου ως δημιοτικόν φέμα :
Παρασκευή τὸ γιώμα ή δρα τὰ ἑπτά
μπουκάρων δυδ σαλούδες, τέσσερα μίστικα.
Γυριζόνων τριγυριζόνων στὸν Παντοκράτορα
γυρίζει τὸ παπορι φίνει μίσι καινοτιά
ταπακήτη τὸ μπεντένια, γαγίσι καὶ γαλανί^{τη}
κ' οἱ Τούρκοι κατεβαίνουν στὸ Παλιοσέραγα.
Σταυρὸς μου σταυρωμένα ποδ δοξάζουμε
βάλε μας τὸ ματσιό για νὰ μπουκάρωμε.
Στιχεῖ μουν σταυρωμένα ποδ σ' έχουμε φιλά^{τη}
βόηδα μας νὰ διαβούθμε νὰ κάμη στὴ Βούτισσα.

Τὴν γύκτα τὰ ὑδραικὰ πλοιὰ ἐπιδραμίοντα εἰς τὸν λιμένα τῆς Πρεβέζης συνέλαβον τουρκικά πλοῖα, ἀπόντα ἀπήγαγον εἰς Βόνιτσαν. Οὗτω συμπτειελή-

τριής την ἀπελευθερωθεῖσαν χώραν καὶ ή 'Α-
καρνανία.

"Η ιπαρχίας τοῦ Γκιούλεκά. Έντει 1847 ἐξεργάσθη να νοιοπολιθανική ἐπανάστασις, γνωστή—ὅπου είναι γνωστή—όπό το δόνομα ή ἐπανάστασις τοῦ Γκιούλεκά. Ο—όπό το δόνομα ή ἐπανάστασις τοῦ Γκιούλεκά. Τοῦ ἐπαναστάτησον κατά τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας καὶ θρησκευμένοι ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τοῦ τότε ἐν Ἰταλίᾳ ἀναραγέντος προστάτου πάσης ἐλευθερίας Ἰωσήφ Γαριβαλδη, ἀποσπασθῶν ἀπὸ τῆς Τουρκίας καὶ ἐνοισθῶ μετὰ τῆς Ἐλλάδος. Κέντρον τῶν συγενονήσεων τούτων ὑπῆρχεν ἡ Πρέβεζα, ὅπου ὁ ἔπειτα πρόξενος τῆς Ἐλλάδος Σούτος, ἐν τῆς μεγάλης οἰκογενείας, ὁ ἐπιλεγόμενος Δοντᾶς, ἔχων παρ' αὐτῷ ὡς κυριώτερον βοηθὸν καὶ μεσάντονα τὸν ἔκει προσῆγοντα καὶ λατρὸν Ἀναστάτου Γερογιάννην, τρίλον στενὸν διαφρόνων Ἀλβανῶν πασάδων καὶ δὴ καὶ τὸν ἄρχηγον τοῦ στρατοῦ Ἀχιλέα πασᾶ Μπατσάκης, ἢτοι ἐνδεδειγμένος νὰ διεξαγάγῃ τὰς μυστικὰς διατραγιατεύσεις μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τῶν Ἀλβανῶν. Οὗτος προσέλθεν ὡς πράπτορα τὸν ἐκ τοῦ χωρίου Σκέτερη τῆς Τσαμονοργιᾶς καταγόμενον, ἐν Πρέβεζῃ δὲ διαμένοντα, ἐμπίπτον αὐτοῦ Πέτρον Σκέτερην, ὃστις ἔπιπορος ὁν καὶ συχνάκις ἀποδημῶν εἰς τὴν Ἀλβανίαν δὲν παρεῖχεν ὑπονοίας εἰς τὰς ἄρχας. Η τρίτας αὕτη καταρρίψωσε νὰ συνενοιηθῇ μεθ' ὅλων τῶν θέσιν καὶ ἀγάμοντας τῆς νοιούς καὶ ἐν μέρει τῆς μέσης Ἀλβανίας, ὅπως παρασκευασθῇ ἰσχυρὸν ἀνταρτικὸν σῶμα ἐξ Ἀλβανῶν πολεμιστῶν. Τὸ σῶμα τοῦτο καταριθένει ὑπὸ τῆς ἀρχηγίας δύο γενναῖων ἀρχηγῶν, τοῦ Γκιούλεκα καὶ τοῦ Ταρήλ Μπούζη, ὥπλισθη μυστικὰ καὶ ἀνέμενε τὸ ἐξ Ἐλλάδος πρόσωπα. Έκ παραλίου συνήχθησάν εἰς τὸ Δέλβινον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀλβανῶν καὶ ὑπέρφραγμα ἀναφρούν πρὸς τὸν θαυμέλεα Οδοντανα, ἐν ᾧ διεκτραγμούντες τὰ δεινά, ἀπίνα τὴν ὑπέρτατον ἐκ τῶν πιέσεων καὶ κατηγόρησεν τῶν Τούρκων ὑπαλλήλων καὶ τῆς ἀπηνοῦς στρατολογίας (σημειωτέον ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐστρατεύοντο μόνον ὡς ἄτακτοι ὑπὸ διαιρόντων ἀρχηγούς φέροντας τὸ δύναμα σεργετέ, ἐστασαζον δὲ ὄπακας ἡ τουρκικὴ κυβέρνησης ἐπεξεργάσθη νὰ ἐφράσθη τὸν περὶ τακτικῆς στρατολογίας νόμον) διεδόλισαν ἐνώπιον Θεοῦ κοι ἀνθρώπων τὴν ἀπόφρασιν τῶν νὰ ἐπιναστήσωσι κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ νὰ ἐνοισθῶ μετά τῆς Ἐλλάδος, μεθ' ἡλικίαν τόσους δεσμούντος ιστορίας καὶ αἵματος. Τὸ ἔγχωρον πούτο, ἀπόπτατέν εἰς Ἀθήνας, ἀποκετάει μέχρι σήμερον εἰς τὰ ἄρχεια τοῦ ὑποργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἀπωχῶς ὁ ἐν Πρέβεζῃ ἐδρεύον τότε γενικός πρόξενος τῆς Ἀγγλίας, κεκτημένος δὲ μεγάλην πολιτικὴν ἐπιφρονίην λόγῳ τῆς γειτνίασθε τῆς ὑπὸ τὴν Ἀγγλίαν Ἰονίου πολιτείας καὶ τῆς πολιτικῆς πορῶν Ρόσους ἀντικηλίας, πολλὰς καὶ κακάς καὶ καλάς ἀναμιησάς ἔν Πρέβεζῃ καταπλεύσας, Σιντενεῦ Σάντρες (κοινωνίας Σάντρον), κατώθισε διὰ τῶν Ἐλλήνων αὐτοῦ κατασκόπων τὰ ἀνακαλύψα καὶ παρακολούθησε τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους διὰ τὴν ἀλβανικὴν ταύτην ἐπανάστασιν. Εἰδοποιεῖ τὴν ἐν Κονσταντινούπολει πρεσβείαν καὶ τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησην περὶ τῶν τεκτωνισμῶν, καὶ ἔνθι οἱ Ἀλβανοὶ ἐπαναστάταις ἀνέμενον τὴν ἀνοίξιν διὰ νὰ κυνηθῶν, αἰφνιδίως καὶ ἀπροσδοκήτως ἀρχίζει συγκέντρωσις τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς Ἰωαννίνα οἱ Ἀλβανοὶ ὑποτάπευντες διὰ ἀκάθετοι, λεηλατοῦντες τὴν χώραν, κατὰ τῶν Ἰωαννίνων. Τὴν ίδιαν στιγμὴν ἐπεδίδετο σχεδὸν τελεσίγραφον τοῦ τότε πρωθυπορογοῦ τῆς Ἀγγλίας Πάλμερστον πρὸς τὴν Ἐλληνικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν κυβέρνησιν, δι' οὐ δι' Ἀγγλίας ἀτέμητος ἀτειλάτης πολιτεύθησεν νὰ μὴ δοθῇ εἰς τὸν Ἀλβανὸν ἀνάτοτας οὐδεμία βοήθεια. Οἱ ἐπαναστάταις μετά τινας μάχας πρὸς τὸν τουρκικὸν στρατὸν, καθ' ἡς γενναίοτατα ἡγωνίσθησαν, κυκλωθέντες ἡγαγκαύσθησαν νὰ παραδοθῶσιν ἐπ' αὐτῶν δὲ καὶ εἰς τὰς οἰκίας τῶν διαιρόντων Ἀλβανῶν τριλόγων τασσεόθησαν ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν διαιρόσα ἔγγραφα ἐνοχοποιοῦντα τοὺς πλειστοὺς τῶν Ἀλβανῶν ἀρχηγῶν καὶ τοὺς δύο ἐν Πρέβεζῃ μεσάζοντας, τὸν Α. Γερογιάννην καὶ τὸν ΙΙ. Σκέτερην. Καὶ οἱ μὲν Γκιούλεκα καὶ Μπούζης ἔξεποτισθησαν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς Κονσταντινούπολιν, ὅπου ἔτυχον προστασίας καὶ φιλοξενίας ὑπὸ τοῦ ἑλεύθερου τοῦ Εξωτερικοῦ ὑπηρετοῦντος ἐξ Πρέβεζης Γεωργίου Κονεμένου βέη, καὶ ἐν τέλει κατώθισσαν δι' ἐνεργειῶν αὐτοῦ τοῦ ίδιου καὶ διαιρόντων Ἀλβανούς Φαναριού τὸν νὰ ἀτεθῶσιν ἐλεύθεροι. Οἱ δὲ ἐν Πρέβεζῃ Γερογιάννης καὶ Σκέτερης συλληφθέντες ἀτήχθησαν εἰς Βιτόλια, ὅπου ἐφοίτησθησαν εἰς τὴν εἰρετὴν καὶ ὅπου δὲ μὲν πλούσιος Σκέτερης ἐξήγορασε μετ' οὐ πολὺ τὴν παλινότησην, δὲ δὲ Γερογιάννης ἐστάλη μετὰ πολλοὺς μῆνας ἐποιούμαντος εἰς Πρέβεζαν, ὅπου καὶ ἐτελέυτης Τούς Ἀλβανούς ἀρχηγούς ἐτιμώρησεν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησης ἀλλούς μὲν κατα-

δικάσασα εἰς εἰργτήν καὶ ἄλλους εἰς ἔξορίαν, εἰς
τοιαύτην δὲ ἔξορίαν ἐστάλη καὶ οἱ περιβόητοι
Ἀζηέτ Ντίνος, ὡρχήγης τῆς μέχρι σύμμερον ἀκρι-
σίων τοιούτων επιχειρείας τῶν Ντινάνων.

Η Προβεζα μέχισαν απελευθερώσαντας της. Έκραγότων του Κρητικού πολέμου (1854) μεταξύ της Γουρκίας και τῶν συμμάχων αὐτῆς. Άγγλας καὶ Γαλλίας ἀρ' ἔνος καὶ τῆς Ρωσίας ἄρ' ἔτιδουν, ή Ελλάς, ταχθεῖσα πρὸς τὸ μέρος τῆς Ρωσίας, ἐπειρίσθησεν πάλι προκαλέσαντας τὴν Ηπειρον, Θεσσαλίαν καὶ Κρήτην. Ο θασίλευς οὐδενατάξις εἶπιστράτευσιν στειλεῖν ὃς προτοπορίαν εἰς Ηπειρον τὸν περιθόντον ἐπὶ ἐπαναστατικαῖς πράξεις Θοδωράκην Γρίβαν. Τὰ λείψανα τῶν Σουλιωτῶν καὶ τῶν ἀλκίμων ἀγδοτῶν ἐσπειραντανά τὰ τάχθωνταν ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἥρωος Γρίβα, οὗτον εὑρὼν ὁλόκληρον τὴν νοτίαν Ηπειρον ὑφρούοντον ἐποχώρισε κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου μέχρι τοῦ πλησίον τῶν Ιωαννίνων χωρίου Κουτσουλιού, διου ἀνέμενε τὰς ἐξ Ἀθηνῶν ὑπεσχιμένας βοηθείας, ἵνα προσθίλῃ τὰ Ιωάννινα. Εν τῷ μεταξὺ ὅμως τελεσθρόφανταν τῶν συρμάχων καὶ ἡ διαταχθεῖσα κατοχῇ τοῦ Ηπειρου ὑπὸ τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ στόλου παρέλυσαν τὰς ἐλληνικάς ἐνεργείας. Επήλθον τότε στρατεύματα τουφακιά, ἀτὰν εὐκόλως ἀπόθησαν τοὺς εἰσιναλόντας.

Οὗτοι κατόπιν διαταγῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἐπεισαν νά ἀποχώρισουν ἐντεύθεν τῶν συνάρχοντων, ἔγκαττον δειρθῆσαν, δὲ εἰς τὴν τύχην των ὅλων οἱ φιλοτάτοιδες Ηπειρῶται, ὅσοι εἶχον, ιδίως ἐν τῇ περιοχῇ Πρεβέζης, συγχεντρωθῆν ὑπὸ τὴν ἐλληνικὴν σημιάν καὶ ἐμάχονταν ἐναντίον τῶν ἐπειρούντων Ἀλβανῶν. Οι Ἐλληνες ὑπλασχήγοι ἤσαν πρῶτον τέσσαρες ἀδελφοὶ Ζήρου ἐκ Ζόρτσιας τῆς Τσαφοκούντας (καπετάν Λάγιπρος, Ζήρης, Γάκης καὶ Μήτσος), δι γενναῖος πολεμιστής ἐκ Καμαρίνας Ζαχαρίης, λείψανον τῆς μάχης τῆς Νικοπόλεως, ὁ Γεωργάκης Τσάμης ἐκ Τσαμουργῆς, ὁ ἐκ Ηρεβέζης ὑπλασχήγος Κάκασης, οἱ ἐκ τοῦ χωρίου Μύτικα τῆς Ηρεβέζης ὑπλασχήγοι Κουρεμένοι (Βαγγέλης καὶ Κοσμᾶς) καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Επίσης ἐκ Ηρεβέζης είχον προσέλθειν ὑπὸ τὰς σημιάς τῶν ἐπαναστατῶν πολλοὶ ἐθελονταί, ἐν οἷς διεκρίνοντο οἱ ἐπὶ τῶν γνωστῶν οἰκογενεῖων τῆς πόλεως Ἀπόστολος Γερογιάννης, Κόκκαλης, Καρέλης κ.α. Οὗτοι πάντες συγχεντρωθεῖσες ἡμί τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῷ ποντὶ τοῦ Ζαλλήγου καὶ διοικήσαντες τὸν δρόμον τῶν πολεμιστῶν, κατέλαβον τὰ γορτία τῆς Λάμαρης, συλλαβόντες αλγημάτους καὶ τοὺς ἐκεῖ εὑρισκομένους ὄδιοκτήτας ἀγάδες· μεταξὺ τούτων ἤσαν οἱ ἀδελφοὶ Όσμην καὶ Σουλεϊμάν Ντίνος, οὓς οἱ ἀρχηγοί, πεισθέντες εἰς τοὺς δρόκους των καὶ ἐλέγοντες εἰς τὴν οὐδετερότατην τῶν Τσάμηδων, ἀγῆραν ἐλευθέρους διὰ νά ἐπανέλθωσι μετ', οὐλίγον ἐπικεφαλῆς ἀλβανικῶν ὄρδων, καὶ νά ἐπιτρέψωσι τὴν καταστροφὴν εἰς τὴν τέσσας ἀκράζουσαν ἐπαρχίαν. Οι ὑπλασχήγοι ἡμινθησαν μετὰ κωφερικούτησος, ἄλλ' ἐν τέλει διεσκορπίσθησαν καὶ κατέργων εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, διου οἱ ἀδελφοὶ Ζήρου ἐτίχον τιμῶν καὶ συντάξεως. Εκτοτε ἐπεδεινώθη ἡ κατάστασις τῶν ἀρχοτῶν εἰς θαύμῳ ὡρίστοντον, προσκαλέσασι συνεχὴν ταραχὴν καὶ θαυμαζίαν εἰς τὴν ἀτυχὴ ἐπαρχίαν. Διὰ τοῦτο δέ, καὶ λόγῳ τῶν σουλιωτικῶν καὶ τῶν θρωπικῶν παραδόσεων, ή Ηρεβέζα καὶ ή περὶ αὐτῆν Ηπειρος ὑπῆρχε βοαιδύεσσον, καὶ διὰ τὴν μετά τῆς Ἑλλάδος γειτνίαν, πρόθυμος εἰς ἐπαναστατικάς καὶ ἀνταρτικάς κινήσεις.

Ηαρομίαν τύχην είχε καὶ ή ἐν ἔτει 1878 ἐπιχειρηθεῖσα καὶ πάλιν φευδοεπανάστασις, καθ' ἣν, διαρκοῦντος τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, εἰσέβαλλον εἰς τὴν Ηπειρον ἀνταρτικά συνομιώσα, ἐκ Κερφάνης μὲν ὑπὸ τὸν μοιάρον Στεφανίδην, ἐξ Ἀκαρνανίας δὲ διὰ ἔηρας καὶ θαλάσσης ὑπὸ διαφόρους παλαιοὺς καὶ νέους ὑπλασχήγοντος, ὃν κυριώτεροι ἤσαν καὶ πάλιν οἱ ἐπιχειρητεῖς ἀδελφοὶ Ζήροι (Λάγιπρος καὶ Ζήρος) καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ τυχοδόκησαν. Τὰ σώματα ταῦτην ἐνίσχυσαν καὶ μικρά δύμάδες Γαριβαλδινῶν ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Πενάτο καὶ τὸν παρὰ τὸ Λιακούριον πεσόντα ἥρωικὸν Γαριβαλδινὸν Κοντούρην. Επελθόντος τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ἀλβανικῶν στύρων ὑπὸ τὸν περίθρητον Αἰγαίεντιν μετέγενεν ὁ περιθρήσαν κακοὶ κακοῖς οἱ ἀντάρται, διη πλεῖστοι συλληφθέντες· αἰχμαλώτοις ὧδηγήθησαν πετεῖη εἰς Ηρεβέζαν καὶ διαπομπεύθητες διὰ μέσου τῆς πόλεως ἀμέρθησαν μετὰ τῶν ἐπελθοῦσαν εἰρήνην ἐλεύθεροι. Μεταξὺ αὐτῶν ἤσαν ὁ ἀρχηγός Στεφανίδης, ἢ ένθουσιασμὸς καθηγητής Νεστορίδης, πλειστοὶ φροττηταί, ἐν οἷς οἱ ἐξ Ιωαννίνων: ὁ ἐπιζήντος κακόμητρος ιατρὸς Λαζαρόπουλος, οἱ λαζαροπούλεις, οἱ λαζαροπούλεις Στεφανος Χατζῆς, Σπυρίδων Μέκιος, Ιωάννης Μελᾶς καὶ ἄλλοι.

Ἐπίσης σημιετέσσεραν η Ηρεβέζα καὶ εἰς τὸν ἀδοξέον ἀγνῶνα τοῦ 1897, ὑπότε καὶ πάλιν ἐπανεστάσησεν ἡ ἐπαρχία δλόξληρος, ἐδάνη δὲ πρὸ τῆς Καμαρίνας σφροδοτάτη μάχη, καθ' ἣν διέπρεψαν ὁ ἀρχηγός τῶν ἐπαναστατῶν Κώστας Τζέρτζης η Ζαχαρίης, ἔγγονος τοῦ ἥρωος τῆς μάχης τῆς Νικοπόλεως, ὁ πρὸ τοῦ χωρίου λυσσωδῶς ἀμυνούμενος καὶ ἐπὶ τόπου φυνευθεὶς λερεὺς Ηπατά-Μεζά-

λης, δ ἐκ τοῦ χωρίου Σεσόβου ἐπίσης φονεύθεις Κώστας Δασκάλας, οἱ ἡρωῖκοι ἀφριγγίσται τοῦ Λούδου Παπᾶς καὶ Φυσέκης, δ ἐκ Ηλαϊορόδου τοῦ Γιάννου Τσαντούλας ἡ Γούνιερος καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Μετὰ τὴν μάχην ταῦτην τὰ λείψαντα τῶν ἑπαναστατῶν ὑπεξήρχοσαν πρὸς τὸ Ζιλογγόν, οἱ δὲ Γούνιοι, ὑπὸ τὸν θηριώδη ταγματάρχην τῆς χωροφυλακῆς Χαμῆτ ἄγαν, εἰς βιαλόντες εἰς τὸ χωρίον ἐλαφρυαγόνγησαν τὰ πάντα, ἀνέσκαψαν τοὺς γούνιούς πρὸς εἴδους κρυπτήμενον θηραρῶν καὶ ἐν τέλει πιποτήλησαντες αὐτῷ τὸ ἔγκαττελευφαντίνον σφρόντιον. Τὰ λείψαντα τῶν χωρικῶν καὶ τῶν ἄλλων προμηχίουν τῆς Καμαρίνας διετερωθίησαν διὰ πλαισιών εἰς τὴν Βιταών, ὅπου παραχωρήθη εἰς αὐτοὺς παῖς τοῦ χωρίου Μερτάρι γῆ, ἐν τῇ συνφρικάσθησαν περὶ τὰς 150 οἰκογένειας τοῦ μέχρι καὶ νῦν οικείωμενον χωρίου Νέα Καμαρίνα.

Ἐκφραγέντος τοῦ α' Βαλκανικοῦ πολέμου (1912)

Επικαλύπτεται τον αριθμό των πληθυσμών πληθυσμών (16,12) συνήθων και πάλι υπό την έκτυχη σημαίαν και συνηγορώθησαν μετά τον άποστασματος Σημάδη διότι έπαναστάται της έπαροχίας και υπό τούς ιεροχρόνους Κ. Τζέροτζην και Α. Γερογιάννη, μαζόφενοι πάρα το πλευρόν του τακτικού στρατού και Κομιτών έθελοντων, ένικησαν την τοιχικήν τρομογύνην πόλεως (21 Οκτωβρίου) και εισήλθον την έποιην εἰς απήνη, ἀφέντες ἐπί τοῦ πεδίου της μάχης τὸν ἔχει ηρωϊκῶν πολεμήσαντα και περσότατον θελοντήν Κώσταν Μπάλκον. Η πόλις ενγόνιοντα τελει κατά την ἡμέραν ταύτην ἐτήσιον μνημόνιον.

— / Ναυτ.—Σιρατ, Ιασορ, / Τῇ 7 Ιουνίου 1538 ὁ
Ι. Φ. ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ

διάσημης πειρατής καὶ κατέταν παύει τῆς Ὀθωνίκης αὐτοχρονίας Χαιρεδδίν - Βαρβαρόσας ἔξηλθε τῶν Δαρδανελίων ἐπὶ κεφαλῆς 80 γαλε-ρῶν καὶ πλεύσας πρὸς τὴν Σκιάδον ἔξποδόθησεν μετὰ ἑξαήμερον πολιορκίαν, αἰχμαλωτίους 3.400. Λαβόν κατόπιν ἐνίσχυσιν ἐξ 60 πλοίων ἐξ Κωνσταντινούπολεων καὶ 20 γαλερῶν ἐξ Αιγαίου, ω-τοῦ τὴν ἥγεσιν τοῦ Σαλήνη-Ρεῖς, ἐπλευσεν εἰς Σκύρον, Τήνον, Σέριφον καὶ Ἄνδρον, ὡς ἐργο-λόγησε, κατόπιν ἐδίψωσε τὰς νήσους Κάρπαθον, Επισκοπήν, Κῶν καὶ Ἀστυπάλαιαν, καὶ ἐν τέλει κατητυμένη εἰς Κορίτην, ἡς 80 χωρία παρθενοκεν τὰς τέσ τοι φύλαγας. Ἐνώ δὲ ταῦτα διεπράτιστο τοῖς Αἴγαιον καὶ Κοριτικὸν πέλαγος, ὁ χριστιανικὸς στόλος μετὰ κόπου συνεκεντρώθη, καθόσον αἱ βλέψεις τῶν ἀποτελούντων τοῦτον συμμάχον (Ἐ-νετεῖς, πάτη, Ιστανίας) ἦσαν διάφοροι, τῶν μὲν Ἐνετῶν ἐπιδιοκτόνων τὴν προστασίαν τῶν Ισ-τινίων νήσων, αἵτινες ἦσαν κιήσεις τοι, τοῦ δὲ ἀπο-τοκράτορος Καρόλου Ε' τῆς Ιστανίας προτιμῶν-τος τὴν κατασφρόγην τῶν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Β. Αἰγαίους πειρατῶν ἐγκαταστάσεων. Τέλος, ἐπελ-θόντης συμφωνίας, ωρίσθη συμμετονή στρατηγικής τῶν χριστιανικῶν στόλων ή Κέροντα, εἰς τὸν λιμένα τῆς ὄποιας πρότος κατέπλευσεν ὁ στό-λος τῆς Ἐρετίας ὃντο τὸν Βικέντιον Κατέλλο, ἀποτελούμενος ἐξ 81 γαλερῶν καὶ 14 ναυῶν, τῇ δὲ 17 Ἰουνίου κατέπλεε καὶ ὁ στόλος τοῦ πάτη-ντο τὸν Μάρκον Γρηγόρην ἐξ 50 γαλερῶν. Ἐ-πειδὴ δὲ ὃντο τὸν Ἀνδρέαν Δόρια Ιστανίκὸς στό-λος ἐθράδινε νῦν καταπλεύσῃ, ὁ Κατέλλο καὶ ὁ Γρηγόρης ἀπετεράθησαν αἰγαδιαστικῶς κατιδη-ψησης τῆς Πορείης, ἀλλ' ἀπεκρίσθησαν μετὰ πολ-λῶν ἀπωλειῶν. Τῇ δὲ Σεπτεμβρίου κατέπλευσε καὶ δὲ ὃντο τὸν Δόρια Ιστανίκὸς στόλος, ἐξ 49 γαλε-ρῶν καὶ 50 ναυῶν, σύντο δὲ ὀλόκληρος ὁ χριστια-νικὴ δύναμις ἀπετεράθη ἐξ 230 σκαφῶν τρεφόν-των 2.594 προσδόλα, ἐφ' ὃν ἐτέβαινον 60.000 ἀ-ρδες. Τῆς ναυτικῆς ταύτης δυνάμεως γενικὸς ἀ-γγηλγός ἐτάχθη ὁ Ἀνδρέας Δόρια. Μεταξὺ τῶν χρι-στιανικῶν ναυῶν διερχόντεο τὸ ἐνετικὸν γαλιόν τοῦ πλουόρχου Ἀλεξάνδρου Κονδούλιμέ ο, κατά-ρροτον ἐκ τηνοβόλων ἀπὸ πρώτας μέροι πούντης, ἀλλῆθις πλοτὴ ἐπέπολις, μὲν ἀρχοντῶς καλλίτης ναυ-τικᾶς ἱδιότητας, Ἐναντίον τῆς μεγαλῆς ταύτης χριστιανικῆς δυνάμεως δὲ Βαρβαρόσας εἶχε γ' ἀ-τιτάξῃ μόνον 122 γαλέρας, εἰς ἀντίρροπον δημιο-τεῖς περὶ ἐκανὼν τούς περιτημέτρους καταδρο-μεῖς τῆς ἐποχῆς, τῶν Τουργκούν-Ρεῖς, τῶν Τα-πιάκη, τῶν Μουράτ, τῶν Γκούκελτζ, τῶν Σινάν, τῶν Σαλήνη-Ρεῖς.

Μαθώντες δέ την Εὐδοία, ἔνθα ἀνεφωδιάζετο, ὁ Βαρ-
βαρόσους τὴν κατὰ τῆς Πρεβέζης προσβόλην
τῶν Χριστιανῶν, ἀπέτηλενσεν ἐν τούχῃ σπειρόν
πρὸς αὐτήν, ἀλλ᾽ ὅτε ἐγένθαισεν εἰχον ηδη ἀπο-
πλεῖσεν οἱ Χριστιανοὶ ἀποκρυποθέντες, καὶ διὰ
τοῦτο εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον,
ὅππις παρείχεν αὐτῷ ἄστηλα καταφύγια, ἵνα
τὴν σκέπτην τῶν Ισχυρῶν παροδούσειν τῆς στενῆς
στειδόντων καὶ τῶν πυροβόλων αὐτὸν τούτον τοῦ
πόλου του, καταλλήλως πρὸς ἄμιναν ἀγκυροβο-
λήσαιντος.

"Λια τῇ ἐφ τῆς 25 Σεπτεμβρίου ὁ χοιστιανικός στόλος ἀπέτελεν ἐκ Κερκίνης καὶ τῇ ἑστέρᾳ γηγενοῦσσοιδήσσον ἔγγυς τῇ εἰσόδῳ τοῦ κόλπου τῆς Πλευρᾶς, προκαλών οὕτω εἰς ναυπαχίαν τὸν τουρκικὸν στόλον. Τῇ ἐπιώρτοι μοίσα χοιστιανικὸν γηπερόν ἀπεπειράθη νάν εισπλεύσῃ εἰς τὸν κόλπον, ἀλλ' ἀτεχρούσθη ἥπο τῶν Τούρκων. Μετ' ἀνταλλαγὴν ἔκατερθεν πολλῶν πυροβολισμῶν ἀπε

άποτελέσματος, τὰς πρώτας ὥρας τῆς 27 Σεπτεμβρίου ὁ χοιστιανικὸς στόλος ἀπέπλευσεν ὅπως προσβάλλει τὰ φρούρια Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου καὶ ἔξαγακάννη ὡντα τὸν Βαρβαρόσσαν εἰς ἔξοδον ἐκ τοῦ Ἀιμορραικοῦ κόπλου. Εὐθὺς ὡς ἀπέπλευσεν ὁ χοιστιανικὸς στόλος, οἱ ὑποτεταγμένοι Ὁθωμανοὶ ἀγχηροὶ ἔζωθισαν τὸν Βαρβαρόσσαν ὅπως ἔκπλευσῃ καὶ τὸν προσβάλλη, περισσότερον δὲ πάντων τὸν ἔξωθει τὸ παρόν τῆς Φηλῆλης Ηὐλῆς ταχθεῖς παρ' αὐτῷ ὡς σύμβουλος εὐνοῦχος Μονούχ. Ὁ χοιστιανικὸς στόλος τὴν πρώταν τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1538 ἡγεμονοῦσα παρὰ τὴν νησίδα Σέσουλα τῆς Λευκάδος. Ἄμα ὁ Δόρια ἐπληροφορήθη τὸν ἔπλουν τοῦ τουρκικοῦ στόλου, μετὰ πολλῆς δυσμάνιας ἔδωσε τὴν διαταγὴν τῆς ἀπάρσεως καὶ τῆς ἐκ νέου πόρος Βορρᾶν κατεύθυνσεως, καθόσον ἔθεωρε ἀκατάλληλον πρὸς μάχην τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἰς δὲ πληγίον εὑρίσκετο τελείως ἄξενος ἀπὸ ἔκτενειμένη εἰς τὰς συγχώνας ἀπὸ Βορρᾶ καὶ Ζερφύου καταγίδας. Τὰ τουρκικὰ πλοῖα ἔκειθναν εἰς τὸ πέλαγος τάχιστα, καταλαμβάνοντι τὰς θέσεις των, οργιατσίανα μηνοειδῆ παράταξιν, εἰς τὸ κέντρον τῆς ὅπους ἐτάχθη ὁ Βαρβαρόσσας. Οὕτως ὁ τουρκικὸς στόλος προχώρει πρὸς ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ἐπὸ τῆς γαλῆνης καταληφθέντων θαρρῶν χοιστιανικῶν ιστιοφόρων, πρὶν ἡ αἱ ὑποτετηροῦσσαι ταῦτα γαλέραια φάσμασιν εἰς βοήθειάν των. Μοίρα ὁθωμανικῶν γαλερῶν διοικητήσασα μεταξὺ τοῦ προαναφερθέντος μεγάλου γαλίου τοῦ Κονδουλμέρου καὶ τῆς Ἑγρᾶς ἐπιτίθεται κατὰ τούτου διὰ τὸν πυροβολικὸν εἰς τὴν γαλάζιαν τῶν τουρκικῶν θολῶν οὐδέποτα δίδεται ἀπάντησις, μόνον δ' ὅταν ἡ τουρκικὴ μοῖρα φθάνῃ εἰς ἀπόστασιν θολῆς ἀφεκενοῦσσιν ὁ Κονδουλμέρο δίδει διὰ τῆς χερός τὸ σημείον τοῦ πυροβολισμοῦ, παραγγέλλων συγχρόνως νά σκοπεύσῃ χαμηλά. Χάλικα θολῶν πεσούσας ἐπὶ τῆς ὁθωμανικῆς μοίρας τρέπει ταῦτην εἰς φυγὴν μετὰ πολλῶν ἀπώλειῶν, μιᾶς γαλέραιας θυσισθείσης ἐντὸς ἐλαύιστου χρόνου. Ή ἔφεδος τῶν Τούρκων ἐπαναλαμβάνεται πάλιν κατ' οὐλαμούς ἐκ 15–20 γαλερῶν, οὗτος ὅτε σὲ πρῶτος οὐλαμούς τῶν γαλερῶν μετὰ τὴν πυροβολήσιν μαναζούνει πρόμναν, ἐπιτρέποντας τὴν προχώρησιν εἰς τὸν δεύτερον καὶ οὕτω καθεξῆς, ἵνα ἡ καταπυροβοληταις τοῦ γαλίου είναι συνεχῆς. Ήολλοί ἐπὶ τοῦ γαλίου πληγώνονται, αὐτὸς δὲ ἡρωικὸς Κονδουλμέρο είναι αἵμορφος, ἀλλὰ δὲ ἐγκαταλείπει τὴν θέσην του τόντας πάντας την πυροβολήσιν. Ήδη γίνεται γενικὴ κατὰ τοῦ γαλίου ἐπιθέσις, ἥγονται μάνιαν αὐτοῦ τοῦ Βαρβαρόσσα, ὅπως κατορθωθῇ ἡ ἐμβολή, ἀλλ' ἀπροσδοκήτως, ἐντῇ οἱ Τούρκοι ἐφίνασαν εἰς ἀπόστασιν θολῆς, ἀλλάσσονται κατεύθυνσιν καὶ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν λοιπῶν ιστιοφόρων, ὃν δόνος ἐνέπτησαν. Κατὰ τὸν χρόνον τούτον ὁ Δόρια ἥγονταις τῆς πυρατάξεως τῶν γαλερῶν δὲν ἐπετίθετο ἀλλ' εἰλίσσετο ἀπὸ τῆς ἀπότικῆς τῆς Λευκάδος πρὸς τὸ πέλαγος καὶ ἐκ τοῦ πελάγους πρὸς τὴν Λευκάδα, ἐπλίσων νὰ παρασύῃ τὸν Βαρβαρόσσαν ὅπως ναυμαχήσῃ εἰς τὰ ἀνοικτά, τοῦθ' ὑπερ ὁ Βαρβαρόσσας ἀπέψεψε λόγῳ τοῦ ὑποδεστέρου ἀριθμοῦ τῶν πλοίων του. Τέλος, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἥλιου καταγίς ἐκφαγεῖσα ἀπὸ Νότου διεχώρισε τοὺς δύο στόλους, τοῦ χοιστιανικοῦ καταψηφίντος εἰς Κέρδηραν. Μία ἐνετικὴ γαλένα, μία πατική καὶ 5 ιστανικαὶ νάβαι, αλημαλιούσιοθείσαι ὑπὸ τοῦ Βαρβαρόσσα, ησάν τοι ἀποτέλεσμα τῆς ναυμαχίας ταῦτης. Καὶ δημος ἡ θικὴ ἐπιδρασίς ὑπῆρξε μεγίστη, τῶν Τούρκων χαρακτηρισθέντων ὡς νικητῶν, τοῦ δὲ χοιστιανικοῦ κόσμου θεωρούντος πλέον τούτους ὡς ἀπτήτους κατὰ θάλασσαν. Ής ἐν τούτων μεγάλαι ἐπικρίσεις ἥγερθσαν κατὰ τοῦ Δόρια, ὡς μή κατορθωσαντος, καίτοι διπλασίας ἄγων δυνάμεις, νά καταναυμαχήσῃ τὸν

τονορκιών στόλου. Έλληνοτουρκικός πόλεμος 1897. Κατά τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 ἀπειρισθή ἡ προσθυσί τῆς Πρεβέζης διὰ δύο μοιρῶν, τῆς μὲν ἐνεργούσης ἐκ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ εἰσπλευσύς ποὺ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, ἀποτελούμενης δ' ἐκ τῶν ἀτιμοδιῶν· Ἀκτίου καὶ Ἀμβρακίου, ἐκ τῶν κανονιοφόρων Α, Β, Γ καὶ Δ, τῆς ἀτιμοτελωνίδος «Ἐρμοπόλεως» καὶ τῆς ἀτιμομίλιας «Ἀχρίσσης», τῆς δ' ἔτερας μοίρας ἐνεργούσης ἐκ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ εὐδόμου «Ναυρχού Μιαούλη», τῆς θωρακούβριδος «Βεσιλεὺς Ἡγορίων» καὶ τοῦ ἀτημούδρομονος «Ἐδρώτας», πυοστεθέντος βραδύτερον καὶ τοῦ θωρηκτοῦ «Σπέτσαι». Ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τὸ Ἰονίον Ἐλληνικῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἐτύχηθε ὁ πλοιαρχὸς Κριετῆς ἐπιβαίνων τοῦ «Ναυρχού Μιαούλη», ὧν τὰς διαταγάς τον δ' ἐτέλει καὶ ὁ ἀρχικυβερνήτης τῆς ἐντὸς τοῦ Ἀμβρακικοῦ ναυτικῆς δυνάμεως καὶ κυβερνήτης τοῦ «Ἀκτίου» πλωτάρχης Μ. Τομπάζης. Τὰ τουρκικὰ ἀμυντήρια τῆς Πρεβέζης ἀπήρτικον δύο γραμμαῖς ἔργων, ὃν ἡ μὲν πρὸς τὸ Ἰονίον περιελάμβανε τὰ πυροβολεῖα Ἰαμηδῆ (χωμάτινον μὲ δύο πυροδοτάλα τῶν 0.21 καὶ δύο τῶν 0.17), *Παντοκράτορος* (λιθόδιττον φέρον ἀνά έν πυροβόλον τῶν 0.22, τῶν 0.15, τῶν 0.09 καὶ τῶν 0.08), *Άγιον Γεωργίον* (μὲ δύο πυροδοτάλα *Αρμιστορογκή*), *Παύλουσάραγα* ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ στενοῦ τῆς Πορεβέζης μὲ ἓν πυροβόλον τῶν 0.17.

ή δε πρός τὸν Ἀμβρακικὸν τὸ πυροβολεῖον Βρυσούλας (μὲν δύο πυροβόλα τῶν 0.088, ἐν τὸν 0.09 καὶ τὸν 0.06), τὸ ἐπὶ τῆς ἄκρας Σκαφιδάκι όχθοντα, ἐφ' οὐδέν πυροβόλα τῶν 0.095 καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ἄκρας Σαλαίωρας όχθοντα, διοιώσεων πυροβολείων τούτων καθίστατο ἀδύνατος ὁ εἰσπλους εἰς τὸν κόλπον τῆς Πρεβέζης, οὗ τὸ πρός τὸ Ἰόνιον ἐστομαιένον στόμιον είναι μικρού εὔρους καὶ ἔχει ἀβαθῆ καθ' ὅλον τὸ μήκος του, οὗτον ὥστε δὲ εἰσπλους καὶ ἀπὸ ἀπόφευξεν ναυτιλιακὸν ἐμποδίον νά καθίσταται δυσχερέστατος. Λί έλληνικαὶ όχυρώσεις ήσαν αἱ ἔξης: "Ἐναντὶ τῆς ἄκρας Σκαφιδάκι ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς ἀκτῆς ὑπήρχε τὸ πυροβολεῖον Κεφάλι Παναγίας μὲ δύο πυροβόλα τῶν 0.105, ἔναντι δὲ τῆς πόλεως Πρεβέζης τὰ παρὰ τὸ ἐνετικὸν φρούριον τοῦ Ἀκτίου ὄργυματα ἔνος τάγματος τοῦ 10 πεζικοῦ συντάγματος" ἐσω δὲ τῆς ἄκρας τοῦ Ἀκτίου ἰδρυθη, περὶ τὰ μέσου τοῦ πολέμου, τὸ πυροβολεῖον Ἀλονάκι, ἐφ' οὐδὲν πυροβόλον τῶν 0.15 καὶ ἐν τῶν 0.105. "Η τουρκικὴ φρουρὰ Πρεβέζης ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ 1ου καὶ 2ου ταγμάτων τοῦ 22ου συντάγματος τῆς γραμμῆς" πρὸς τούτοις είχεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἀριθμίου τινα ἐθελοντῶν, μηδὲν οὖσα ἐν συνόλῳ ἀνωτέρᾳ τῶν τρισκλίων ἀνδρῶν. Διφεκτοὶ ὑπὸ τοῦ συντάγματάρχου Φεΐζη-βένη, εὐρίσκετο δὲ ἐπίσης εἰς Πρεβέζην καὶ ὁ διοικῶν τὸ ἐν Ηπειρῷ πυροβολικὸν Σουκρή-βένης.

Μακεδονία, ἐβλήθη ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ἄκρας Σκαφιδάκι ὀχυρώματος καὶ ἐκ τῶν πυροβολείων Βρυσούλας καὶ Παλιοσάραγα, φλεγόμενον δὲ προσήραξεν εἰς τὴν ἐλληνικήν ἀκτήν. Σπεύσασα ή ἐκ Βονίτσης ἀπάρασα κανονιοφόρος Γ' πρὸς βοηθείαν, ἐνεπλάκη εἰς ἀγῶνα πυροβολικού μετὰ τοῦ ὀχυρώματος Σκαφιδάκι, ταυτοχρόνως δὲ τὸ ἐλληνικὸν πυροβολεῖον Κεφάλι-Παναγίας κατήρεξατο πυρὸς καὶ ἀυτοῦ καὶ κατώθισε νά τὸ κατασύρησθαι, ἥ δ' ἐντὸς τοῦ κόλπου μοῖρα προπλεύσουσα ὀλόληρος ἐκ Βονίτσης ἔρθασε μέχρις ἀποστάσεως 3.500 μ. Ἀπὸ τῆς Ηρεβέης καταπυροβολοῦσι τὰ ἔκατερ θυεῖν αὐτῆς πυροβολεῖα Αγίου Γεωργίου, Παλιοσάραγα καὶ Βρυσούλας. Ή ἐκτὸς τοῦ κόλπου μοῖραι ἐκ Λευκάδος ἀναχνεῖσθαι καὶ φθίσασα εἰς 4.500 μ. ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἔξιτερικῶν προσφυρίων Χαμηδίε καὶ Παντοκράτορος, ἢρεξατο βάλλουσα, ἀποβιβασθέντος καὶ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀχτίου ἀποβατικοῦ ἀγήματος μετὰ 3 πυροβόλων πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐκεί ἀποστάτηματος στρατοῦ, πειζομένους ἐκ τοῦ πυρὸς τῶν ἐνωντο συγχροτημάτων. Οἱ ἀντιπυροβολισμὸς δὲν ἔσχεν ἀποτέλεσμά τι, μηδενὸς τῶν φρουρίων καταστραφέντος δριτικῶς. Τὴν ἐπαύσιον κατέπλευσε τὸ θωρηκτὸν «Σπέτσαι», ἀποστιούθεν ἐκ τῆς ἀνατολικῆς μοίρας πρὸς ἐνίσχυσιν, καὶ δόλοκληρος ἥ ἔξιτερική μοῖρα διὰ σφροδροῦ πυροβολισμοῦ ἐπέφρεσε ζημιάς εἰς τὰ φρουρία Χαμηδίε καὶ Παντοκράτορος, ἀλλὰ μετ' ὅλιγον τοῦ πνέοντος Σκιφορούζεφίου ἐπακμάσαντος ἡ μοῖρα ἡγακάσθη νὰ ἐπαναπλένῃ εἰς Λευκάδα, ἥ δὲ ἐστερεούχη μοῖρα συμμετεπασχόντα τῆς ἐπιθέσεώς κατὰ τῶν ἐστερεοικῶν φρουρίων ἐπινέπλευσεν εἰς Βόνιτσαν. Τῇ 8 Ἀπριλίου ἐπανελήφθη δὲ θοιβαρδισμός καὶ ὑπὸ τῶν δύο μοῖρῶν ἐξ ἐγγυήτατης ἀποστάσεως. Τῇ 10 Ἀπριλίου κατοθώμη ἥ ἀπόδημος 500 ἐθελοντῶν παρθὲν τὰς ἐκβολὰς Λούδου (Τζάγελι) ὑπὸ τὴν ὑποστήριξιν τῶν 4 μικρῶν κανονιοφόρων, καθ' ὃν ἔβαλε τοντοκικὸν πυροβόλον πρὸ δὲ λόγων ἡμερῶν τοποθετηθὲν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ πρταμοῦ. Τῇ 13 Ἀπριλίου ὁ «Β. Γεωργίου» καὶ τῇ 15 δόλοκληρος ἥ ἔξιτερική μοῖρα παλήν τοῦ θωρηκτοῦ «Σπέτσαι», ἀποπλεύσαντος ὅπως συνενωθῇ μετὰ τῆς ἀνατολικῆς μοίρας, κατήρεξατο σφροδροῦ θοιβαρδισμοῦ. Τῇ 18 Ἀπριλίου ἐπανελήφθη διὰ τελευταίων φρούρων δὲ θοιβαρδισμός ἀνεν ἀποτελέσματος, τῆς ἔξιτερικῆς μοίρας ἕκτεν περιοισθέσης εἰς διενέργειαν ἀποκλεισμοῦ μόνον.

Τῇ 1 Μαΐου ἔχετελέσθη ἀπόβασις ὑπὸ τινων ἐλληνικῶν τριμιάτων (2.500 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Κίτσον Μπρότσωνα) εἰς τὸν παρὰ τὴν Νικόπολιν ἀγιαστὸν Ἰωάννα παφεμποδίσῃ πάσαις ἐν Πρεβέζῃς πρὸς θυρῷ προχώρησιν τῶν Τούρκων, ἀπὲ ἐπικειμένης τότε τῆς κατὰ τοῦ Γριμπόβου ἐλληνικῆς ἐπιθέσεως. Μετὰ τοὺς ἐπιτυχεῖς διὰ τοὺς "Ἐλλήνας ἀγώνας τῆς Νικοπόλεως" (βλ. λ.) τῶν 1—3 Μαΐου 1897, ἐπετέλευθή ἡ ἀποκοπὴ πάσης ἐπικοινωνίας (καὶ τῆς τιλέγχωρικῆς) τῶν ἐν Πρεβέζῃ Τούρκων μετὰ τῶν θορείων τῆς Νικοπόλεως (πρὸς Φιλιππιάδα) δυνάμειν. Ἀλλὰ μετὰ τὸν ἀτυχῆ διὰ τοὺς "Ἐλλήνας ἀγώνας τῆς νυκτὸς 3 πρὸς 4 Μαΐου καὶ τὴν ἐπακολούθησαν ἐκκένωσιν τῆς Νικοπόλεως, τῇ 4 Μαΐου, ἀποκατέστη ἡ ἐπικοινωνία τῆς Πρεβέζης μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου στρατοῦ τῆς "Πλεύρου.

Βαλκανιστικών πόλεμος 1912-1913. Κατά τὸν Βαλκανιστικὸν πόλεμον τοῦ 1912 αἱ δύο κανονιοφόροι Α (κυβερνήτης ὑποπλοίαρχος Ν. Μακκῆς) καὶ Δ (κυβερνήτης ὑποπλοίαρχος Κ. Μπούπουλης), ἀνήκουσαι εἰς τὴν ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Ι. Δαμιανόν μοιδανού, περὶ τὴν 2 ὥραν τῆς 4 Ὁκτωβρίου 1912 εἰσέπλευσαν εἰς τὸ κόπτον, καθόδον εἰς τὸν λιμένα τῆς Πρεβέζης ἐναὐλόδους 2 μικρῶν τουρ-

κικαί κανονιοφόροι 42 τόννων, ταχύτητος 16 χομ-
βιών, όπλισμού 2 ταχυδρομών τούν 0.037 έκαστη, ής
και τό τορπιλοθόρόλιον «Αττάλεια» ταχύτητος 19 χομ-
βιών, όπλισμού 2 ταχυδρομών τούν 0.037 και 2 τορ-
πιλοθόρητικῶν σωλήνων τούν 0.45. Ήρθε τής πό-
λεως τής Ηρεβέζης αἱ δύο κανονιοφόροι διῆλθον
τεριὶ τίν 3 και εἰς ἀπόστασιν 400—600 μ., οὐδὲλως
γενόνεμαι ἀντιληφταί. Ήερὶ τίν 3 ώ. 40° παρέλθε-
σαν τίν ἄκρων Σκαριδάκι και τίν 4 ώ. 10° τής 4 Ό-
κτωβρίου ἡγκυροβόλησαν εἰς Βόνιτσαν. Κατά τήν
ώραν τοῦ εἰσπλου ή νότο τὸν πλούσιον Δαμιανόν
μοισία ἐξ ἀτριοβαριδών «Ἀκτιον», «Ἀμφιρ-
άκη» τίν 4 ἀτμομυσοδρόμων τύπου «Αλ. Ιεώς»
και τής καινονιψιρόν τοῦ Γ, περιέπλεεν ἔξωθι τῶν
ἔξωτερικῶν φρουρῶν τής Ηρεβέζης, διπος ἐν ἡ
περιπτώσει ἐγίνετο ἀντιληπτός ὁ εἰσπλοὺς τῶν
κανονιοφόρων ἀπασχολήσῃ διὰ τοῦ πυρὸς τὰ ἔξω-
τερικά φρούρια.

Κατά τήν διάρκειαν τοῦ πρὸ τής Νικοπόλεως

άγωνος ή ἔκτος τοῦ Ἀιμβρακικοῦ ὑπὸ τὸν πλοῖον
χρόνον. Δαμιανὸν μοῖρα παρὰ τὸν ἀπὸ Σκιρρωνο-
τύρουν Ισχυρὸν κυματισμὸν ἔβαλε 45 βολὰς κατὰ
τῆς Νικοπόλεως, τοῦ πυρὸς καταπαύσαντος ὅπ' ήτο
καθίστατο τοῦτο λόγῳ τῆς προχωρήσεως τῶν ἐλλη-
νικῶν στρατευμάτων ἐπικινδυνού εἰς ταῦτα. Ά-
νετὸς τοῦ κόλπου δύο κανονιοφόροι ἦκ Βούτσης
προσπλέουσασ πρὸς Σαλαμάνδραν καὶ ἐκβολὰς τοῦ
Λούφου ἔβαλον ἀπὸ τῆς 6 ως 30' διαταγῇ τοῦ στρα-
τηγοῦ Σαπουντζάκη κατὰ τῆς Νικοπόλεως ώς καὶ
δύο τουρκικῶν κανονιοφόρων.

θρίου), τὸν ἀπολύξαντα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ μετὰ τὸν δόπιον ἔφυγον οἱ Τοῦρκοι προτιμού-
δην πρὸς Ηρεβέζαν, ἐντὸς τῆς δύοις συνεκεν-
τρόπιοθάσις περὶ τὴν 17ο τῆς 20 ὁκτωβρίου (επί-
τῶν ὑψηλάτων τῆς Νικοπόλεως εἰχεν). Ὡραῖανθη
τῷ 1912 ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ προκεχωρημένη
γραμμή ἀμύνης τῆς Ηρεβέζης, αἱ μεν πεζικαὶ
δυνάμεις τοῦ ἐλληνικοῦ ἀποστάσιματος (δύο τά-
γματα καὶ ἑνελοντικὸν σῶμα Κοριτῶν) προύγρωθ-
σαν ἀμέσως διὰ τοῦ ἐλαῦνος πρὸς τὴν Ηρεβέ-
ζαν, τὸ δὲ προβολαῖκον τοῦ ἀποστάσιματος τού-
του (δύο πεδινά πυρβολαιχαὶ) ἐτάχθη ἐπὶ τῶν
πρὸς δλίγον καταληγμέντων ὑψηλάτων τῆς Νικο-
πόλεως, ἵνα ἐκεῖθεν ἀρ' ἐνὸς μὲν ὑποστηριζῃ τὸ
προχωροῦν φίλιον πεζικόν, ἀρ' ἐτέρῳ δὲ βορ-
βαρδίσῃ τὸν πόλιν τῆς Ηρεβέζης πρὸς ἥδικην κα-
τατοπίσῃς τὸν ἐν αὐτῇ τουφικῶν ἀρχῶν τοῦ
πρέπει καὶ ἐγγένετο μέχρι τῆς νικήτως τῆς 20 ὁκτω-
βρίου, ἵνα ἡ τε προχωρησις καὶ δ κατὰ τῆς πό-
λεως βοη ἀρδισιμὸς ἐπαναληφθῶσι τὴν ἐπομένην
21 ὁκτωβρίου.

Διαφρονίσης τῆς χυτός 20 πρὸς 21 Ὀκτωβρίου οἱ ἐν Πρεβέζῃ πρόξενοι τῶν τότε μεγάλων Δυνάμεων, κατίδους τὸ ἄσκοπον τῆς περιτέρω μιματοχύσιας, καθὼς καὶ τῆς ἐπικεφαλῆς βλάβης τῆς πόλεως καὶ τῶν κατοίκων, συνῆλθον καὶ προσέβη αὐτοῖς διαβήματα παρὰ τῷ Τοντούρι φρουρῷ χρώματι Πρεβέζης πρὸς παράδοσιν τῆς πόλεως εἰς τοὺς "Ἐλληνας" ἐπειδὴ δὲ καὶ οὐ φρούραρχος εὐρέθη σύμμαρτος, ἀπερισσότιμη γά τοι ἐπιτροπή τῆς τοῦ κατόπιν εἰς τὰς ἐν τῷ ἔλασιν ἑλληνικὰς προτοτάκας προτείνουσα δόρυς παραδόσεως· Κατὰ τὴν συνάντησιν μετά τῶν Ἐλλήνων ἀντιπροσώπων ἀτέφασισθη δύοις ή Πρεβέζα παραδοθῇ μεθ' ὀλοντὸν ἐν αὐτῇ ὑλικῶν, θεωρουμένων λείας πολέμου, καὶ μεθ' ὀλοντὸν τοῦ στρατεύματος, θεωρουμένου αἰχμαλότον. Τοιουτορότιος τὴν 14ω τῆς 21 Ὀκτωβρίου 1912 ἐγένετο ἡ ἐπισημιος εἰσόδος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς Πρέβεζαν. Συνελήφθησαν περὶ τοὺς 700 Τούρκους αἰχμαλώτους καὶ 20 πυροβόλα. Ἐκτετέ η Πρεβέζα μέτετελε θάσιν ἐφοδιασμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ Ἄπειρου.

Παγκόσμιος πόλεμος 1914—1918. Κατά τὴν διαρκοῦντος τοῦ Παγκοσμίου πολέμου κατάληψην τῆς Ηπείρου ύπό τῶν ἀνταντικῶν στρατευμάτων, τοῦ Μαΐου 1917, ἡ Ιθέαβα κατελήφθη ὑπὸ γαλλοελληνικῶν στρατεύματος, ἀπότινασθέντος εἰς αὐτήν, τοῦ μετεπομποῦ ὁ προχωρήσαντος πρὸς Βορρᾶν καὶ ἐλθόντος εἰς ἐπαρτήν μετὰ τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἔκεινην καταλαβόντος τὰ Ιωάννινα Ιταλικὸν στρατοῦ.

Ν. Θ. Κ.—Γ. Ν. Ν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Γ. Δ. Προσωπική, 'Άνεκδοτος πραγματεία περὶ τῆς Πτοεμέζης, ἐξ ἡς ἡ σταυρολογίθη ἐν τῷ παρόντι μοδῷ ὑπὸ τοιοῦτα αὐτῆς—Π. Α. Φωκίης, 'Η Πτοεμέζη (δέκατος-εκτος-δύναμα) τὸν Ἑπειρηνὸν ἐπαιγεῖς βιβλιογραφούσουνδον·' (1924), σ. 274—291, μετὰ πλήρους βιβλιογραφίας. 'Ο Φουρικής; θεωρεῖ τὸ ονομά τῆς Πτοεμέζης ἀλβανικόν.

— Πρεβέζης (νῦν *Νικοπόλεως*) ἐπαρχία /Γεωγο/. Η μεγαλύτερό τῶν ἡπειρωτικῶν ἑπαυχῖδων τοῦ νομοῦ Πρεβέζης, ἀριθμούσα 21.160 κατ. (1928) μὲν πριν τεύνουσαν τὴν Ηρέβεζαν. Περιλαμβάνει ἑνὶ δῆμοιν, τὸν τῆς πόλεως Πρεβέζης, καὶ 23 κοινότητας, τὰς ἔξις: Αγδονιᾶς (Φθινας), Ἀρωράχης (Κραβούτης), Βουνούλας (Ζερψῆς), Καμαρίνας, Καραλιούν, Κορωνησίας, Κουκονίδιον, Κενονηλῆς (Ιονβιάνων), Άριο καὶ Κάτια Κοτσιανούλον, Λογ'ον, Μεγούην, Σύντικλας), Παλιοσφόρον, Ποληβρύσιον (Σεοβοή), Πολυνιαφάνιον (Ρονοσαΐτης), Ρεματᾶς (Πχιωνάιων), Ρίζον (Πηνιάσσης), Σαμούντον, Σινώπη, Σκιαδᾶς, Σιεράνης (Κατιάρη), Σηρηνιατῶν (Μονάχιαις).